

BUITEN

13^e JAARGANG N°. 7.

ZATERDAG 15 FEBRUARI 1919.

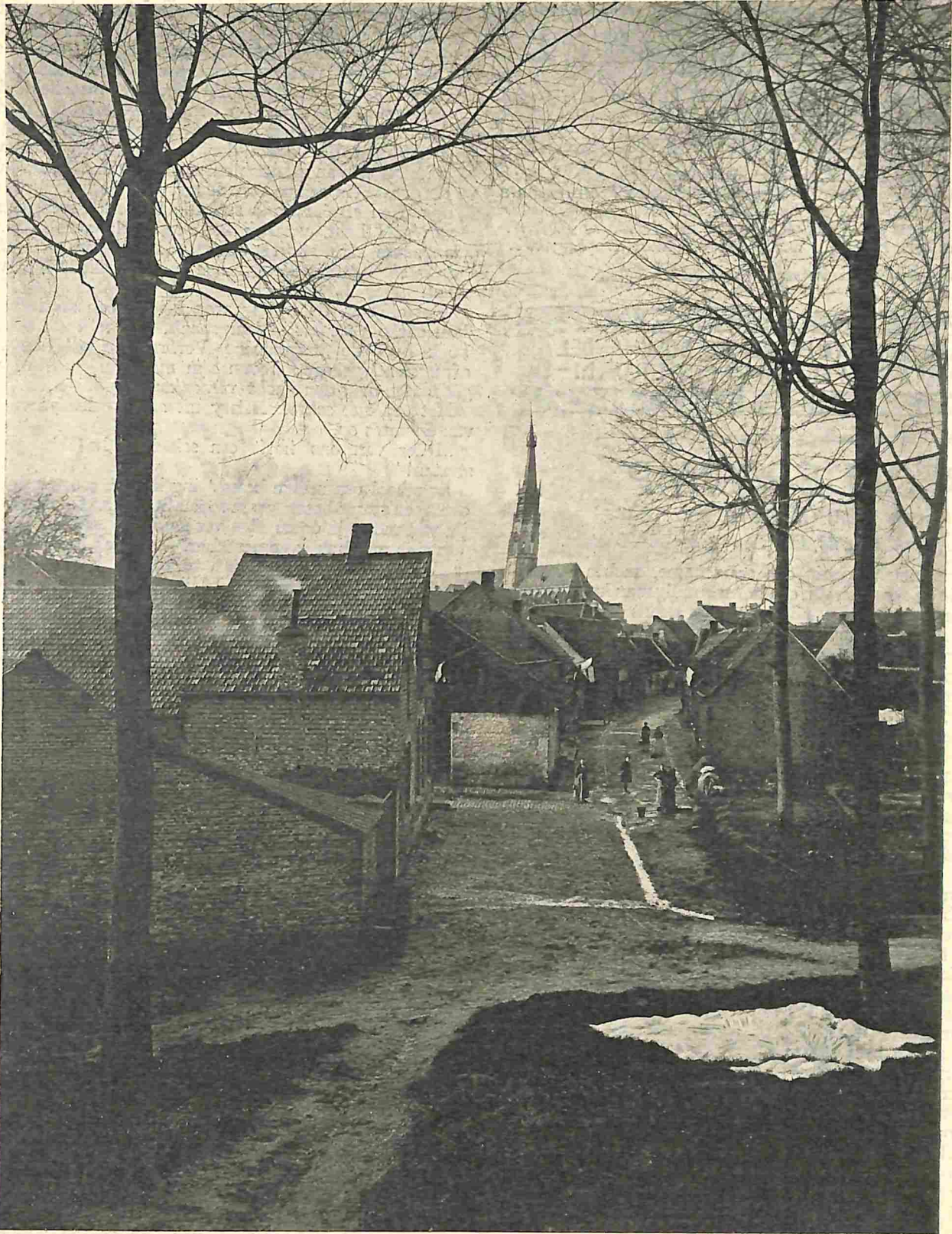

Foto C. Steenbergh.

HULST IN ZEEUWSCH-VLAANDEREN.
KIJKJE VAN DE WALLEN OP HET STADJE.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

BROEDERSCHAP (6), DOOR JOHN GALSWORTHY	BLZ. 74
ZEVEN KIPPEN EN EEN HAAN, DOOR G.	" 75
DE NIJLREIS (VERVOLG), DOOR MAURITS WAGENVOORT, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 76, 77—79
DE HAALBOOM, DOOR G.	BLZ. 78
DE LEESKRANS, DOOR E. VAN LIDTH DE JEUDE	" 78
ONTVANGEN BOEKEN	" 79
HULST IN ZEEUWSCH-VLAANDEREN, DOOR DS. L. M. DE BOER, GEÏLLUSTREERD.	BLZ. 73, 80—83
DE PELSJAGERS, DOOR HULBERT FOOTNER (23)	BLZ. 82
ZEEUWSCH-VLAANDEREN—ZUID-LIMBURG	" 84
AANKOOP DER VEREENIGING „HENDRICK DE KEYSER”, ILL.	" 84
ENGELSCH-BOERENSPEEKWOORDEN, DOOR G.	" 84

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men geheve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

Afzonderlijke nummers: Prijs 25 cts.

BROEDERSCHAP

6) DOOR JOHN GALSWORTHY.

Uit het Engelsch vertaald door Leny Grondel—Chotzen.

IN zijn studeerkamer, waarin een aangename, zachte tabakslucht hing, die de zenuwen van een letterkundig man kalmeerd aandeed, stond een buste van Socrates, die steeds een eigenaardige aantrekkingskracht op den bezitter scheen uit te oefenen. Hij had een bevrienden auteur eens den indruk beschreven, die dat schuwleelijke gipsgezicht, dat voor het heele menschelijk leven begrip scheen te hebben, deelnemend aan al 's menschen gulzigheid en wellust, zijn hartstocht en hebzucht, maar ook aan zijn streven naar liefde, naar recht en gemoedsrust, — op hem uitoefende.

„Hij leert ons,” zei Hilary, „in diepe teugen te drinken, onder te dompelen, met de meerminnen te dartelen, op de heuvels in laaienden zonnegloed uit te rusten, met de lijfeigenen te zweegen en alle menschen en dingen grondig te leeren kennen. Geen rustplaats tusschen de Wijzen, zegt hij, indien ge niet alles hebt doorgemaakt vòòr ge den Berg besteegt! Zoo spreekt hij tot mij — niet al te vleidend voor lieden van ons soort!”

Onder de schaduw van deze buste zat Hilary, zijn voorhoofd in zijn hand gestut. Voor hem lagen drie opengeslagen boeken en een stapel beschreven bladen papier en, weggeschoven aan den eenen hoek van den lessenaar, een kleine bundel groenwitte uitknipsels, beoordeelingen over zijn nieuw verschenen boek.

De nauwkeurige plaats, die het werk bij een man in zijn omstandigheden inneemt, is moeilijk te beschrijven. Hij verdiende er een goed inkomen mee maar hij was er niet op aangewezen. Als dichter, criticus, schrijver van korte verhandelingen, had hij een zekeren naam verworven, geen grooten naam maar toch een, die in ruimen kring bekend en gezien was. Of hij met zijn kenmerkende overgevoeligheid ook zonder particuliere geldmiddelen de moeilijkheden, die een schrijver bij den aanvang van zijn loopbaan ontmoet, weerstand had kunnen bieden, was een onderwerp, dat zijn vrienden wel eens plachten te bespreken. Waarschijnlijk zou hij zich beter aan de omstandigheden hebben aangepast als wel van hem werd verondersteld want zoo nu en dan bracht hij kennissen, die hem geringschattend als dilettant hadden veroordeeld, in verbazing door de energieke wijze, waarmede hij zich terugtrok totdat het werk, dat hij onder handen had, was voltooid.

Hoewel hij echter dezen morgen zijn gedachten op zijn werk trachtte te concentreeren, dwaalden zij toch steeds weer af naar het gesprek met zijn nichtje en de beschouwingen over het geval Hughs, de naaister van de twee families, die gisteren in het atelier van zijn vrouw waren gehouden. Stephen had zijn broer na het diner bij het tuinhok nog opgewacht terwijl Cecilia en Thyme vooruitgingen om hem een laatsten raad te geven.

„Meng je nooit in geschillen tusschen man en vrouw. Je weet hoe de volksklassen zijn.”

Van den donkeren tuin had hij zijn blik naar het huis gewend. Eén raam gelijkvloers was slechts verlicht. Door het open venster zagen zij het hoofd en de schouders van mijnheer Stone, die vlak bij een kleine, groene studeerlamp stond. Stephen schudde bedenkelijk zijn hoofd en mompelde:

„Wat zeg je wel van onzen ouden vriend? In die plaatsen — in die straten. Het is nog erger dan gewone verdwaasdheid. De arme oude man is bijna . . . .” En met veelzeggend gebaar zijn voorhoofd met twee vingers aantikkend, haastte hij zich weg met den veerkrachtigen stap van iemand, wiens regelmatig leven zijn fantasie beheerscht.

Terwijl hij nog even tusschen de struiken draalde, had Hilary ook naar het verlichte raam gekeken, dat het donker geheel van zijn huis brak. En zijn kleine, maanlichtkleurige bulldog, die om zijn voeten draaide, had ook daarheen gestaard. Mijnheer Stone stond daar nog altijd, zijn pennehouder in de hand, oogenschijnlijk in diepe gedachten verzonken. Zijn zilveren baard en haar bewogen zacht bij het ingespannen denken. Hij liep op het raam toe en zonder zijn schoonzoon te zien, staarde hij in den nacht.

Daar in die duisternis waren alle omtrekken, schaduwen en lichtreflexen van een Londensche lentenacht: de boomen met hun donkere knoppen, het bleekgele maanlicht, de vele opeengehoopte schaduwen, op den weg geteekend, van de teere blaadjes in donkerpurperkleur die donkere druiventrossen leken, vertrappt door de voeten der voorbijgangers. Daar waren ook de schaduwen van mannen en vrouwen, die zich naar huis haastten en de groote, massieve schaduwen van de huizen, waarin zij woonde. Een stralenkrans zweefde boven de stad, een groote kring van geel licht, waarbij het sterrelicht verbleekte. De donkere, langzaam zich voortbewegende figuur van een politieagent bevoog zich geruischloos langs het getraliede hek van den overkant.

Tot elf uur, de tijd waarop hij op een spiritustoesstelletje een kop cacao voor zich klaar maakte, placht de schrijver van het boek over de „Algemeene Verbredering” den tijd te korten, afwisselend gebogen boven zijn manuscript, dan weer in diepe gedachten over den nacht verzonken.

Met een ruk schrok Hilary uit zijn gedachten onder de buste van Socrates op.

„Ieder van ons heeft een schaduw in die plaatsen, in die straten!”

Er school een zekere besmetting in dat gezegde. Je moest het of als een grappe beschouwen zooals Stephen deed, of wel je moest . . . ja, wat moest je doen? Hoe ver lag het op den weg der menschen om zich met hun evenmenschen — vooral hun hulpellooze, rampzalige evenmenschen — één te voelen? Hoe ver om zich intact te houden — integer vitae? Hilary was niet jong meer zooals zijn nichtje of Martin, aan wie alles eenvoudig toescheen; evenmin was hij oud als Grootvader, voor wien het leven zijn ingewikkeldheden had verloren.

En volkomen bewust van zijn natuurlijke ongeschiktheid om een besluit bij een dergelijke, ja zelfs bij welke zaak dan ook te nemen, uitgezonderd misschien waar het een letterkundige moeilijkheid betrof, stond hij van zijn schrijftafel op en ging, zijn hondje meenemend, de deur uit. Het lag in zijn bedoeling om Juffrouw Hughs in Hound Street op te zoeken en met eigen oogen den gang der zaken na te gaan. Maar tevens bestond er een andere reden waarom hij verlangde deze wandeling te ondernemen.

HOOFDSTUK IV.

HET MODEL.

Toen Bianca in den verloop van haar studies voor haar schilderij „De Schaduw” begon, was niemand meer verrast dan Hilary toen zij hem op een goeden dag verzocht een model voor haar onderwerp te zoeken. Daar hij den aard van het schilderij niet kende en hem vele jaren niet was toegestaan zich met het werk van zijn vrouw in te laten, vroeg hij:

„Waarom vraag je Thyme niet voor je te zitten?”

Bianca antwoordde: „Thyme is absoluut niet het type, dat ik zoek, veel te zelfbewust. En ik moet ook geen dame hebben. Ze moet halfnaakt geschilderd worden.”

Hilary glimlachte.

Bianca wist heel goed, dat deze glimlach sloeg op het onderscheid, dat zij tusschen dames en andere vrouwen maakte en begreep ook, dat de glimlach eigenlijk niet haar trof maar erop wees, dat hij het in stilte met het onderscheid, dat zij maakte, eens was.

En plotseling glimlachte Bianca ook.

In die twee glimlachende gezichten school de geheele geschiedenis van hun huwelijksleven. Zij zeiden zooveel, zij spraken onvervuld verlangen en ernstige poging om hun karakters dichter van het groote verschil van twee levens, dat langzaam toenemende verschil, dat tegen beider wil plaats vond en des te hopeloozer nooit een echte twist gehad daar beiden dieper werd. Zij hadden over het huwelijk hadden. Maar ze glimlachten. Ze hadden in die vele jaren zoo dikwijls geglimlacht, dat er moeilijk twee menschen op aarde gevonden zouden kunnen worden, die verder van

elkaar afstonden. Deze glimlach hield zelfs de openbaring der tragedie van hun huwelijksleven verwijderd. Het was een feit, dat beiden onwillekeurig glimlachten en het ook niet hun bedoeling was om elkaar te kwetsen. Die glimlach verscheen op hun gezicht zooals het maanlicht op het water valt, uit het diepst van hun vijandig gezinde zielen.

Hilary bracht twee middagen met zijn kunstvrienden door, waarbij hij trachtte door middel van de aanduidingen, die hij had verkregen, een model voor Bianca op te sporen. Eindelijk vond hij er een; haar naam, Barton, en haar adres kreeg hij van een schilder van stillevens, French genaamd.

„Zij heeft nog nooit voor mij gezeten,” zeide deze tot Hilary. „Mijn zuster ontdekte haar ergens. Zij heeft blijkbaar de een of andere geschiedenis achter zich. Ik weet niet, wat het is.”

„Poseert ze op het oogenblik niet voor je zuster?” vroeg Hilary.

„Nee,” antwoordde de schilder van stillevens. „Mijn zus is getrouwd en naar Indië uitgevaren. Ik weet niet of ze ook half naakt poseert maar ik denk het wel, vroeg of laat moeten ze daar toch aan gelooven en nu kan ze het zeker doen daar het je vrouw betreft. Iets in haar is heel aantrekkelijk. Je kunt het in elk geval eens met haar probeeren.” En met die woorden hervatte hij zijn werk aan den ezel, dat hij voor het gesprek met Hilary had onderbroken.

Hilary had het meisje geschreven en verzocht bij hem te komen. Dienzelfden dag meldde zij zich reeds aan, even voor het avondeten.

Hij vond haar bij zijn binnenkomst midden in zijn studeerkamer staan, te bedeesd naar het scheen om dichterbij te komen en daar er slechts een vaag licht in de kamer heerschte, kon hij nauwelijks haar gezicht onderscheiden. Ze stond daar heel geduldig, heel stil in een ouden, bruinen rok, een slecht zittende blouse en een gladden, ronden blauwgroenen hoed. Hilary draaide het licht aan. Ze had een klein, rond gezicht met breede kaakbeenderen, licht-blaauwe oogen, korte, zwarte wimpers en een even geopenden mond. Haar gestalte was in die oude kleeren moeilijk te beoordeelen maar ze was noch klein noch groot. Haar Hals was blank en goed gevormd, haar haar overvloedig en lichtbruin. Hilary merkte op, dat haar kin te klein en te week van lijn was hoewel niet wijkend. Maar wat hem dadelijk opviel was haar blik vol geduld en afwachting alsof zij in het verschiep iets zag, dat hoewel niet aangenaam, toch over haar moest komen. Als hij niet van den schilder French had vernomen, dat zij van buiten kwam, zou hij haar beslist voor een stadsmeisje hebben gehouden, zoo doodsbleek zag zij er uit. Haar verschijning was echter in elk geval niet zelfbewust. Haar wijze van spreken met een dialect was evenwel zakelijk genoeg en betrof alleen de betaling en de uren, waarin zij zou moeten poseeren. Midden in het gesprek verloor zij plotseling het bewustzijn en sloeg voorover op den grond. Hilary haastte zich om haar met biscuits en likeur, die hij in zijn zenuwachtigheid inplaats van brandewijn greep, weer bij te brengen. Het bleek, dat zij sedert haar ontbijt den vorigen dag niets had genuttigd en toen slechts een kop thee had gedronken. Ter weerlegging van zijn berisping antwoordde zij zakelijk:

„Als je geen geld hebt, kun je niets koopen. Er is niemand, die ik er om vragen kan. . . . Ik ben hier vreemd.”

„Heb je dan geen werk kunnen krijgen?”

„Nee,” antwoordde het jonge meisje stroef. „Ik wil niet poseeren zooals de meesten van hen dat wenschen tot dat ik het eindelijk wel moet doen.” Het bloed stroomde met verbazingwekkende snelheid naar haar hoofd. Het volgend oogenblik zag zij er weer bleek uit.

„Aha,” dacht Hilary, „ze heeft al ervaring op dat gebied.”

Zoowel hij als zijn vrouw waren gauw getroffen waar het armoede en ellende betrof maar de aard van hun liefdadigheid was geheel verschillend. Hilary was het absoluut onmogelijk zijn hulp aan iemand, die er om vroeg, te weigeren. Bianca daarentegen (die hierin een gezonder oordeel had) gaf — hoewel zij beweerde, dat elke liefdadigheidsvorm misplaatst was daar niemand in een staat met een goede Regeering hulp behoefde — evenals Stephen haar gevallen over aan de Vereeniging tot Voorkoming van Ellende, hetgeen veel tijd en moeite vroeg om het ergste bevestigd te zien.

Maar in dit geval was het zaak dadelijk te zorgen, dat het arme kind een goed maal voorgezet kreeg en daarna te onderzoeken of zij wel in een net huis woonde, en daar hierbij bleek, dat dit laatste niet het geval was, moest naar een betere woonplaats worden omgezien. Aangezien het ook bij liefdadigheid altijd goed is twee vliegen in één klap te slaan, vonden zij uit, dat juffrouw Hughs, de naaister, een kamer ongemeubileerd had leeg staan en heel blij zou zijn hiervoor 4/— of indien het niet anders kon 3/6 per week te krijgen. Meubels werden ook voor het meisje gevonden: een bed, dat van ouderdom kraakte, een waschtafel, een linnenkastje, een kleed, twee stoelen en wat kookgerei. Ook oude foto's en platen, die met anderen rommel in een kast waren weggeborgen, en een eigenaardig klokje, dat meestal vergat den tijd aan te wijzen. Al deze artikelen met nog eenige noodzakelijke kleedingstukken werden met drie haast verdroogde varens en een Judaspenning naar haar toekomstige woning gebracht. Spoedig daarop verscheen zij om te zitten. Ze was een heel geduldig en rustig model en hoefde ook niet half naakt te poseeren daar Bianca tenslotte had besloten, dat „De Schaduw” beter geheel gekleed werd voorgesteld. Want hoewel Bianca zelf met zekere vrijheid de naaktstudie behandelde, voelde zij toch een zekere physische tegenzin, wanneer het gold modellen naakt te schilderen.

Hilary, zooals een ieder in zijn plaats zou doen, stelde belang in het meisje, dat door honger uitgeput, bewusteloos aan zijn voeten was neergevallen. Af en toe nam hij een kijkje in het atelier en bekeek dan van zijn stoel het arme, verhongerde kind met vriendelijk, aandachtigen blik. Wat zijn persoonlijkheid betrof, kon hij gerust naar het gezegde worden beoordeeld, dat onder zijn vrienden de rondte deed: Hilary zou alles liever doen dan een vlieg dooden. Het kleine model scheen, van het oogenblik af, dat hij haar likeur tusschen haar lippen had gedruppeld, te voelen, dat hij een recht op haar had. Al haar kleine zakelijke berichtjes bewaarde zij voor hem. Dit deed zij in den tuin bij het komen of het gaan of zoo nu en dan in zijn studeerkamer, evenals een kind, dat bij je komt en zijn bezeerd handje toont. Het waren doodgevone berichtjes zooals: „Ik heb deze week 4/— overgehouden, mijnheer Dallison,” of wel: „Oude baas Creed moest vandaag naar het gasthuis, mijnheer Dallison.”

Haar gezicht was minder bloedeloos dan op dien eersten avond maar toch bleef ze er bleek uitzien, met een ongezonde kleur op koude dagen, kleine blauwe adertjes aan weerskanten van haar slapen en omrande oogen. Haar mond stond steeds half open en nog altijd scheen zij geduldig te wachten wat de toekomst over haar zou brengen, als een kleine Madonna of een Venus op een Botticelli. Deze blik en haar zakelijke toon gaf een zekere bekoring aan haar persoontje.

Op Kerstdag werd het schilderij tentoongesteld voor mijnheer Purcey, die met zijn auto voorkwam, en andere kunstliefhebbers. Bianca had haar model uitgenoodigd er bij tegenwoordig te zijn daar het haar bedoeling was het meisje zodoende aan werk te helpen. Maar dadelijk naar een hoekje sluipend had het meisje zich zooveel mogelijk achter een schilderij verborgen gehouden. De menschen, die haar daar zagen en wien de gelijkenis met het schilderij opviel, bekeken haar nieuwsgierig en liepen door, iets van „een interessant type” mompelend. Ze spraken haar niet aan omdat zij bevreesd waren, dat het meisje niet zou kunnen praten over de onderwerpen, waarover zij gewend waren te spreken of wel omdat zij niet konden praten over de dingen, waarin het meisje waarschijnlijk belangstelde en ook omdat zij bang waren den schijn op zich te laten, dat zij te veel aandacht aan het model wijdden. Zij sprak derhalve tot niemand. Dit ontstemde Hilary, die daarom af en toe bij haar kwam staan en tegen haar lachte of een leuke opmerking maakte en grapjes verkocht, waar op zij, al naarmate het geval het vroeg „Ja, mijnheer Dallison” en „Nee, mijnheer Dallison” antwoordde.

Bij een van zijn kleine bezoeken had een kunstcriticus, die voor het schilderij in kwestie stond, geglimlacht, waarbij zijn oogen en de wangen van zijn rond, gladgeschoren, zinnelijk gezicht een groenachtige kleur, als het vet van schildpadsoep, aannamen.

De eenige twee menschen, die haar buiten Hilary meer in het bijzonder hadden opgemerkt, waren mijnheer Purcey en mijnheer Stone. Mijnheer Purcey had gedacht: „dat meisje ziet er werkelijk aardig uit” en zijn oogen dwaalden wel wat al te veel naar haar richting af. Daar school voor hem iets pikants en verleidelijks in het feit, dat dit een echt schildersmodel was.

De wijze, waarop mijnheer Stone haar had opgenomen, was heel anders. Hij was haar, op zijn eigenaardige wijze, alsof er slechts een ding op aarde bestond, genaderd.

„Woon je heelemaal alleen?” had hij gevraagd. „Ik zal je opzoeken.”

Indien mijnheer Purcey of de kunstcriticus deze eigenaardige woorden met het meisje hadden gewisseld, zouden zij slechts één beteekenis kunnen hebben, maar door mijnheer Stone geuit werd het een geheel ander geval. Nadat hij gezegd had, wat hij zeggen wilde, had de schrijver van het boek der „Algemeene Verbroedering” gebogen en aanstalten gemaakt heen te gaan. Daar de omstanders bemerkten, dat hij niets anders dan de deur voor zich zag, hadden zij haastig voor hem plaats gemaakt. Zooals gewoonlijk deden achter zijn rug heel wat op- en aanmerkingen de rondte: „Wat een vreemde, oude man. . . . Weet je wel, dat hij het heele jaar door in de Serpentine zwemt? . . . En hij kookt zijn eigen potje en doet zijn eigen kamer. . . . Den overigen tijd werkt hij aan een boek. . . . Die man is volslagen gek!”

(Wordt vervolgd).

Zeven kippen en een haan.

Ook zonder haan bij den troep leggen de kippen eieren, al zal in den regel de leiding van een goeden haan de eierproductie ten goede komen. In dezen tijd van voedselschaarste treedt de schaduwzijde van het hanenhouden sterk aan den dag, terwijl bovendien onbevuchte eieren beter voor lang conserveren geschikt zijn.

Toch heeft de haan groote waarde voor de rentabiliteit der kippenhouderij als leider en bewaker van den hoenderhof. Waar hij ontbreekt komt het egoïsme der kippen te sterk naar voren: de sterkste en brutaalste exemplaren krijgen het meeste voer tot schade der mindere zusters, wat vaak aanleiding geeft tot kippengevecht met veeren- en bloedverlies, gevolgd door verminderde eieropbrengst. Een goede haan is een waarborg voor rust en vrede in zijn kippenwereldje, meer gelijkmatige voedselverdeling komt elk ten goede. Zijn wakend oog en waarschuwend stem behoeden de hoenders voor verdwalen, doet hen zich dekken bij naderend roofdiergevaar en vooral: jonge kippen leggen eerder en beter, wanneer een haan bij den toom gehouden wordt. G.

NIJLLANDSCHAP.

DE NIJLREIS.

(Vervolg).

IK heb haast om in mijn herinnering met hen een Nijlreis te aanvaarden. Die daarvoor het ruimste voorzien is van tijd en geld neemt een dier groote Nijlvaartuigen — een *dahabia*, — waarin men als in een drijvend oostersch salon zich langs de onder palmentuilen verscholen leemen Nijldorpen kan laten voortzeilen of roeien. „Heer Jurriaan”, die over meer tijd dan geld beschikte, deed de Nijlreis, stroomopwaarts, tot Chartoem, met het spoor, stroomafwaarts, langzaam, zooals hij gewoon was te reizen, met de Nijlbooten of, waar die hem in den steek lieten, zooals tusschen Wady-Halfa en Assoean, in een roeivaartuig met een tentje, dat hem tot verblijf diende. Natuurlijk moet de reiziger dan zelf zorgen voor proviand, maar hij heeft allen tijd om zijn potje te koken. Zoo is het heerlijk reizen! Men kan er veel bij lezen en liggen dromen, terwijl, als een droom der werkelijkheid, het Nijllandschap aan beide zijden voortglijdt.

Natuurlijk zijn de oevers van den stroom rijk bewassen maar de woestijn, welke op enkele plaatsen het water nadert, dat hem elders overal het binnenland indrijft, is nergens heel ver. De Nijldorpen, gebouwd van in den zonnegloed gedroogd leem met stroo vermengd, zijn kleurloos en lijken overal in een staat van verval. Misschien ook daardoor zijn zij bijzonder schilderachtig. De palmenbouquetten, welke hun platte huizen overwuiwen, teekenen zich slank en sierlijk tegen den fel-blauwen hemel af, en op vaste uren fladderen over dorp, stroom en groen honderden duiven, waarvan de Nijlbewoner, in het belang der bemesting zijner akkers, een cultuur maakt. Midden in elk dorp ziet men dus een duiventoren gebouwd als een kleine sterkte, en oogverblindend wit, met lange ver naar buiten stekende rieten, waarop de vogels zich kunnen neerzetten. Het leven is hier van den aanvankelijksten eenvoud en komt geheel overeen met wat men op de monumenten des lands, uitgehouwen, afgebeeld ziet, hier en daar in levendige kleuren, welke duizenden jaren hebben getrotseerd. De *effendi's* van Caïro, Alexandrië en de enkele andere groote steden des lands mogen den indruk maken van bij hun tijd niet te ver te zijn achter gebleven, zelfs hun aangeleerde beschaving is slechts oppervlakkig, en bij nadere kennismaking van den een en den andere, komt men er toe den Egyptischen *fellah* — landbouwer, — die voor zijn arbeidend leven is blijven staan bij den tijd der pharaonen, te verkiezen boven den *effendi*, die om de tien woorden spreekt van zijn *parole d'honneur*. De een is gemeenlijk naakt tot op een lendendoek, bruin van huid door zwoegenden arbeid in een gloeienden zonneshijn. De ander is wat blanker, en gekleed naar de laatste Engelsche of Fransche mode, behalve, dat hij de Turksche *fez* draagt. Maar in zijn ziel is hij een wilde met pretenties. Wil dit zeggen, dat de zielestaat van

den Egyptischen *fellah* voor zijn en voor hèt leven minder waarde bezit dan die van zijns gelijke uit een Westersch land? Het tegendeel lijkt mij de waarheid. Elk Oostersch volk staat in natuurlijke beschaving hooger dan elk Westersch. De levenswijze van den Egyptischen *fellah* is weinig verschillend met die van den pharaonischen slaaf, behalve dat hij nu een vrijheid geniet, waaraan hij onder het Britsche gezag gewend is geraakt, zoodat hij haar zoo van zelf sprekend vindt, dat hij haar niet meer voelt en waardeert. Zijne landbouwwerktuigen zijn de zelfde als in den tijd, dat Jozef zijn bovische dromen droomde. Het Nijlwater schept hij over zijn hoog of laag liggende velden uit met *dsjadoef* of *sakiya*, deze, een scheprad, in beweging gebracht door een en al maar rondloopenden buffel, gene een open lederen zak aan houten balans met tot tegenwicht een grooten steen. Deze wijze van bewatering gaat langzaam en haalt betrekkelijk slechts weinig water op om het uit te storten. Er is dus nu waarschijnlijk geen wijder uitgestrekt vruchtbaar oeverland op de woestijn gewonnen dan in den tijd der wijste vorsten des lands, van wier bestuur zooveel voor het welzijn der bevolking afhing. Ongetwijfeld hebben de Engelschen in Egypte groot en schoon werk gedaan. Niet langer vloeit het kostelijk Nijlwater nutteloos naar zee, zelfs niet als er overvloed is. Het wordt opgehouden achter hoge dammen bij Caïro en, vooral, bij Assoean. De belastingen zijn matig en de bewoners des lands weten tenminste vooraf hoeveel zij te betalen hebben, en brengen den cijns niet meer in natura op, zooals voorheen, toen zij afhingen van de schatters hunner regeering. Er is meer welvaart dan onder autonoom bestuur. Ongelukkigerwijze raakt een bevolking ook daaraan weldra gewend, en waardeert zij teminder dat het haar goed gaat, indien achter de welvaart de vreemde overheerscher staat. Niet dat de Egyptische *fellah* daar veel op tegen heeft. Hij zegt nu zijn *ma'allesj* („het hindert niet”) zooals vroeger onder het schrikbewind zijner mameloe-gelandij der pharaonen. Het zijn vooral de stadsbewoners, die onder voor de Egyptenaren” opeischen.

Ook over dergelijke vragen leest of denkt dan de reiziger, die langs de Nijloevers in zijn vaartuig voortglijdt. „Is”, vraagt hij zich wel eens af, „is dit stroomland, zijn deze menschen, die, naakt, zitten, of ook wel eens doen denken aan Borger's „t landvolk dat zij hinderlijk schreeuwen als zij iets zeggen, en steeds veel lawaai maken om niets, zijn deze oevers, deze mannen en vrouwen wel waarlijk landstreken en bewoners van onze planeet? In ieder

geval krijgt hij wel sterk den indruk in een geheel ander werelddeel te zijn. Die menschen lijken ook amphibieën. Mannen, vrouwen en kinderen spartelen een groot deel van den dag in den lauwen stroom. Dit is wel een vroolijk leven, zeer kuisch, ondanks zijn naaktheid. Trouwens, beide geslachten baden van elkaar verwijderd, en hun donkere huid lijkt reeds een voldoende bekleeding. Soms, natuurlijk, tracht de vreemdeling aan den oever iets van het inlandsche leven te leeren kennen. Egypte wordt bewoond door verschillende rassen, althans menschen van verschillend soort. De Bedowinen en Bisjarin zijn tentbewoners en leven meest van den stroom verwijderd, ook in rotsholen of in oasen. De zwarte Nubiërs komen van den Boven-Nijl hooger dan waar de Witte en de Blauwe Nijl bij Chartoem zich vereenigen. Abessyniërs en negers zijn in Opper-Egypte thuis, al worden zij ook vaak aan of dicht bij den stroom geboren. Ik spreek niet van de Grieken, die in het land zulk een veel beteekenende economische plaats innemen als „*bakkals*”: tokhouders en woekeraars. Noch van de Joden des lands en de Copten, afstammelingen, deze, van de oudste bewoners. Noch van de Levantijnen. Hun leven komt vrij wel overeen met dat van de bewoners van Zuid-Europa.

Uit een oogpunt van volksleven zijn de Bisjarin misschien het belangwekkendst. Men vindt hen reeds even achter de Nijldorpen, waar zij hun tenten van kameelhaar hebben opgeslagen. Men denkt, wanneer men het leven dier donkerhuidige menschen aanschouwt, vooral wanneer men hun één of andere tractatie heeft geschonken, aan de bewering van De Gobineau, dat het ras van Cham de vroolijkheid over de wereld heeft verspreid. Echter en, oogenschijnlijk, onschuldiger, aanstekelijker vroolijkheid is niet mogelijk dan die van het zwarte deel der menschheid, wanneer het feest viert en danst in een kring. Wat is dat prettig, vermakelijk weldadig om aan te zien! Overigens zijn deze menschen, 't zij naakt of gekleed, volmaakt decoratieve figuren. Niemand is statiger dan een dier mannen in lange gewaden. Geen vrouw sierlijker en bevalliger, op een afstand gezien, terwijl haar gedaante uitkomt tegen het violet van den avondhemel, dan de fellahvrouwen, die tegen zonsondergang met de kruik op het hoofd, een arm bloot, maar versierd door banden, opgeheven naar omhoog, aan den stroom komen om water te scheppen. Dit is, sinds de heilige boeken werden geschreven, een tijdsbepaling: „tegen het uur, dat de vrouwen uit gingen om water te scheppen”. Zie haar dan gaan in haar slepende zwarte gewaden, slank en evenwichtig van houding, recht op, de gebronsde arm opwaarts aan het oor van de lange spitse kruik. Zeg dan eens of er iets lenigers, sierlijkers en rhytmischer te denken is dan deze vrouwengedaanten, die zelf antieke amforen lijken, waarvan haar opgeheven arm het oor zou zijn. Het is beter haar niet te dichtbij te zien. Niemand kan daarbij winnen. Zij zijn misschien mooi gewéést, vroeg oud, gerimpeld en tanig van gelaat geworden. Maar houding en gang blijven onnavolgbaar, heel haar leven lang. Zij loopen niet, zij glijden zacht voort. Het is een lust hare rhytmische bewegingen gade te slaan.

Het is wel verleniging der ziele met de oeverbewoners van den Nijl, zij het ook vluchtig, om te gaan of hen slechts gade te slaan. Men vraagt zich daarbij af hoe de geleiding denkbaar is, welke deze gebruiende kinderlijke menschen verbindt met de voorgeslachten in hun land uit den tijd der pharaonen? Ongetwijfeld, de Egyptenaren van heden zijn wel zeer verschillend van die van voor twee of drie duizend jaar. Maar zie de in het basalt der grafspelonken uitgehouwen afbeeldingen van het leven, en gij stelt voor u vast, dat dit alles thans weinig veranderd is. Het zijn nog wel altijd dezelfde menschentypen in de zelfde levensomstandigheden, den zelfden arbeid, omgaande met dezelfde dieren, levende van dezelfde vruchten

ROTS(BASALT)MASSA'S IN DEN NIJL.

en voedsel. En te denken, dat de voorvaderen dier menschen, wier leven onder uw oog voortgaat, en dat gij geneigd zijt te poëtiseeren wijl het, ondanks hun gezwoeg, zoo kinderlijk lijkt, hoe dan ook bouwers zijn geweest der onvergelykelijke tempels, wier bouwvallen gij met eerbied aanziet.

De tempels aan den Nijl, van Abydos, Dendera, Luxor, Karnak,

NIJLLANDSCHAP.

de beelden van Memmon, voorheen „de zingende” genoemd, wijl zij in oude tijden bij het opgaan der zon geluid gaven door de uitzetting hunner moleculen, weten wij nu, de rotstomben, overal van den stroom af in het land verspreid, zoodat men er tochtjes per kameel of ezel heen moet maken, dan, hooger op, de konings- en koninginnengraven in de rotsen, en steeds weer andere tempelruïnen, tot men eindelijk het tooversprookje in basalt bereikt. (Wordt vervolgd).

MAURITS WAGENVOORT.

NIJLLANDSCHAP STROOMOPWAARTS.

DE HAALBOOM.

We hebben in Twenthe op den boer nog wel eens huizen gezien, welke geheel beantwoordden aan de beschrijving, welke Tacitus van de woningen der Germanen gaf: — „Hun huizen zijn hoog en spitse daken hangen over de lage muren, welke soort daken met de houten voorgevels het kenmerk der Germaansche bouworde uitmaken. Als men de lage deur der woning binnentreedt, ziet men er achter weer uit, want het geheele gebouw is slechts een lang, vierkant vertrek, terwijl in het midden van het dak een opening is, waardoor de rook een goed heenkomen zoeken kan, en daar huist dan onder één dak, tusschen dezelfde wanden op denzelfden leemenvloer, de boer met vrouw en kinderen, knechts en meiden, paarden en varkens, koeien, katten en kippen, met den onvriendelijken bulhond in de beste eendracht”. Het opvallende van dien landelijken bouwtrant is hoe de kotte het haardvuur tot middenpunt heeft, hoe de haard grondgedachte van alle woonsteden in het gure klimaat is, waar deze warme, beschutte, veilige plek heel het huiselijke leven om zich ziet samentrekken. De haardstede is er het begrip voor woonplek. Bij dat woningtype nu sluit zich een inrichting aan, waarmede men gemakkelijk den etenspot, welke zwaar te hanteeren valt, verplaatsen kan naar den etensdich of wel naar de deel of dorschvloer met de veestallen. Een langen, om een as draaibaren boom, aan welks uiteinde de kookpot was bevestigd, voorzag daarin; men haalde daarmee den ketel naar de eettafel of wel naar de varkenszomp. Dat was de haalboom en toen men naderhand schoorsteenen bouwde en van een dwarshout daarin den verstelbaren haardketting afhing, noemde men dit de haal (Hd: Haile), waarmede meteen de uitdrukking „zoo zwart als een haal” verklaard is.

Hoezeer het haardvuur en de haal als middenpunt der woning gold kan nog blijken uit de landelijke gebruiken, welke men in het Oosten van ons land, evenals in Westfalen, eertijds placht in eere te houden. Het beschikken over het haardvuur en de haal b.v. was zinnebeeld bij inbezitneming eener woning.

Een notarieele acte uit 1723 te Dortmund opgemaakt luidt: „Op verzoek heb ik mij in tegenwoordigheid der aangestelde getuigen in het huis begeven en onder den gebruikelijken vorm van inbezitneming en overdracht het vuur in den haardkolk gebluscht, de haal boven het vuur op- en neerbewogen en een stuk uit de deurpost gesneden”.

In het Land van Nijmegen was voor een Sotal jaren de nieuwe bewoner van een boerderij verplicht de buren een drinkgelag en maaltijd aan te bieden. De haardketting was dan versierd met bloemen en groen, klatergoud en zijden lintjes, een takkebos lag op den haard, waarboven een versierd kroontje hing en alle geburen waren aanwezig. Een boerin nam den nieuwen buurman bij den arm, hij werd bij den haalketting in den kring genomen, kreeg een zestal kussen, achtereenvolgens ter eere van God, den Vader, den Zoon en den Heiligen Geest, een kus voor hemzelf, een ter eere „van mien” en ten slotte „ter eere der geheele compagnie met een flesch jenever bin-de vrie!”

Was die flesch geleegd dan werd de nieuwe boerin door een jongeman in den kring „om de haal geleid”, opnieuw werd er gedronken, waarna de takkenbos feestelijk in vlammen op moest

DE NIJLREIS. JONGENS UIT DEN BISJARIN-STAM.

gaan, terwijl men zich tot den maaltijd schikte en een echt boerenfeest vierde tot de haantjes kraaiden.

Dat „haal-leien” als inwijdingsfeest toont eenige overeenkomst met de inhuldiging van een nieuwen boer in het boerengilde, zooals in den lande van Gelsenkirchen werd gevierd. Het dorpsvaandel werd daar plechtig gezwaaid in een feestelijke bijeenkomst boven het hoofd van den nieuweling, waarna hij dan te midden zijner onderhoorigen gezeten, vrij bier gevend, een stevigen dronk moest wijden naar het aloude woord:

Op Huafes (der hofstede) Gerechtigheit,
Op Herren un Frauen Gesundheit,
Un op de mine!

G.

DE LEESKRANS.

IN een klein stadje moet men wel van die zonderlinge en collectieve dwaasheden doen om zichzelf en elkander de illusie te geven dat men niet versuft.

Daarom hadden meneer en mevrouw van Putgem, meneer Paddebiel en zijne zuster mejuffrouw Paddebiel en de oude freule van Parmen een leeskrans opgericht. In hunne bijeenkomsten spraken zij gaarne van „gesticht”.

Meneer van Putgem was wethouder en onwaarschijnlijk dik, mevrouw van Putgem was zijne vrouw en even dik. Zij waren „de” menschen in het stadje. „De anderen” noemde mevrouw van Putgem de overige bewoners, „de anderen, lieve Geertrui” placht zij tegen freule van Parmen te zeggen „die zoo heelemaal niet intellectueel leven...”

Meneer Paddebiel, overste Paddebiel werd hij op het soosje genoemd, was één van de miskenden, die als kapitein plotseling uit hun militaire carrière gewipt worden met, als koekje op de blauwe plek, den titel van majoor. Hij liet zich zonder boos opzet „overste” betitelen en bracht zijn leven door met pruttelen en sputteren tegen een machtig noodlot, dat hem verhinderd had om generaal te worden.

Mejuffrouw Paddebiel was een goed grijs menschje, dat voortreffelijke schoteltjes bereidde voor haar broer en dat bovendien veroordeeld was om haar leven lang doorgezaagd te worden over de onrechtvaardigheden in het promotie-beginsel van onze weermacht.

„Nou moet je eens even hooren, Mina”, sprak overste Paddebiel dan en sloeg voorzichtig met zijn rheumatische vuist op de courant, „daar hebben ze die nota-bene kolonel gemaakt, en dinges is overste geworden, is het geen schande?”

Als het dienstmeisje op zoo'n avond binnen kwam commandeerde Paddebiel „afmarsch” en hij dronk zijn groeje sterker dan gewoonlijk.

„Nou moet je eens even hooren, Min!” sprak overste Paddebiel vele avonden van het jaar en las de heele leger-promotie voor.

„Ik ben geen Min”, zeide juffrouw Mina Paddebiel dan bitsjes, want zij hield niet van die verkorting en bovendien had zij inderdaad heel weinig met zoo'n nuttige vrouw gemeen.

De freule Geertruida van Parmen was een liefdadige dame van zestig jaren, die zich gaarne verbeeldde dat zij ongehuwd was gebleven om een ongelukkige liefde voor een beeldschoon luitenant, dien ze eens, een avond op een tuinfeest, als meisje van zeventien, tot een kusje achter een dennenboschje wist te verlokken. De vermeende oorzaak van haar verder maagdelijk bestaan heeft zich van het tuinfeest slechts de glazen champagne herinnerd, die hij teveel gedronken had. Maar dat maakte Geertruida van Parmen's dromen niets minder zoet.

Het denkbeeld „leeskrans” was van Geertruida en juffrouw Paddebiel gekomen.

„Poëzie”, had Geertruida gezegd, „er is niet genoeg poëzie in onze levens...”

„Maar wat moeten we doen?” had juffrouw Mina angstig gevraagd. „We moeten lezen, met mekaar”, zeide Geertruida, en zij streelde Azor, de troost van haar levens-herfst, zooals hij in extatische momenten door zijn eigenares genoemd werd.

„Die schurft-bul”, zeide overste Paddebiel oneerbiedig, als Azor in zijn voor-tuin rondkrabbelde.

Mevrouw van Putgem was onmiddellijk tot het verbond toegetreden. „De anderen” had zij gezegd, „de anderen hoeven we niet eens te vragen, die leven niet intellectueel”.

Meneer van Putgem was van de partij omdat hij niet alleen thuis mocht blijven als zijn vrouw ging lezen. Doch deze reden was officieus. Officieel was wethouder van Putgem ook een intellectueel. Overste Paddebiel deed mede omdat zijn vriendje van Putgem mee deed en om „een oogje te houden op die d.ondersche vrouwen, anders praten ze mekaar de kop gek over die dooie poeten.”

Er werd alleen 's winters gelezen. Dan was het buiten zoo koud en donker, dan had men behoefte aan „poëzie”.

In het eerste seizoen had het gezelschap Vondel gevioleerd en nu waren ze bezig aan Shakespeare te kluiven. Aan den verstaalden Shakespeare natuurlijk!

Mevrouw van Putgem had het liefste alle lees-avonden te haren huize gehouden. Zij troonde dan rustig als een vorstin achter haar theeblad en behoefde niet te lezen. Want — ze had de droeve hebbelijkheid van regels over te slaan als zij las. Juffrouw Paddebiel had geen voorkeur en streed iederen Donderdag-avond een lof-

waardigen strijd met den slaap. Zij verdedigde zich met alle middelen, die een mensch in zoo'n benard moment ten dienste staan. Zij ging eens verzitten op haar stoel, zij snoof aan haar muffige, eau-de-cologne-bedrenkte zakdoek, ze haalde eenige malen diep adem, zij probeerde te raden welk woord er nu zou komen en hoe lang die nu aan het woord zou blijven in het drama en eindelijk boog zij zich aller-aandachtigst voorover — en tukte in.

„Min, niet maffen”, commandeerde de overste dan afgunstig, en de anderen deden maar alsof ze niets bemerkten van dit kleine incident en als Geertrui van Parmen las, dan declameerde zij zoo mogelijk met nog meer pathos en met een stem, die dooden zou hebben gewekt.

Maar Mina Paddebiel wakker te houden vermocht zelfs die schrille, klagende stem niet. Geertrui van Parmen was dol op zelf lezen; als een ijverig kind op school zoo hunkerde zij naar haar beurt. Dat was haar vreugde en het andere was haar leed. Het andere was Azor, die niet binnen mocht noch bij overste Paddebiel die hem haatte, noch bij mevrouw van Putgem, die met zó'n neusje aan haar dik gezicht, kort en goed decreeteerde dat Azor stonk. Op twee derde van de lees-avonden mocht dus Azor de vrouw wegbrengen; aan de wreede deur mocht hij dan gauw, gauw, voordat er open werd gedaan, de vrouw een poot geven en dan „direct naar huis, Azor, direct naar huis en naar je mandje”.

Er was een duivetillig klepje aan de voordeur gemaakt om Azor in de gelegenheid te stellen direct naar huis en naar zijn mandje te gaan. Maar Azor placht die aanwijzing te negeren en had geweldige avonturen met verdachte honden-meisjes uit de buurt en kwam soms den volgenden morgen heel bemodderd en met een gedésenchanteerd gezicht naar huis.

„Azor wordt me ontrouw door de leeskrans”, zuchtte freule van Parmen.

En dat gaf haar veel zorg, die zij door heftiger declamatorische explosies trachtte te verdrijven.

Het was met Kerstmis in het tweede leeskrans-seizoen dat Dolf bij Geertruida van Parmen kwam logeeren. Dolf was een neef van de freule en eerste jaar's student. Hij kwam geregeld eenige dagen van iedere vacantie bij tante logeeren. Hij dampste dan haar maagdelijke woning vol sigarettenrook, lag 's morgens lang in zijn bed te lezen, plaagde Azor op vele en spitsvondige wijzen en kustte 's avonds de poezele dochter van den bakker of bracht overste Paddebiel eenige nederlagen op het biljart in de soos toe. Tante Geertruida trachtte den rook te verdrijven, zij trachtte Azor te beschermen, zij trachtte zichzelf wijs te maken dat Dolfje 's avonds uitging om alle kranten eens na te lezen, en zij was heel ongelukkig als haar roezige neef weer vertrok.

„Wat is er van avond hier te doen”, vroeg Dolfje toen hij Tante de stoelen in den salon zorgelijk zag verschikken, zeer stoflooze wijnglazen nog eens met een stofdoek zag aaien en toen hij bemerkte dat de bakker, (haar vader), appelbollen in grooten getale geleverd had, ja toen er zelfs een schoteltje heel lichte en droge sigaartjes te voorschijn kwam, sigaartjes die hij, Dolfje, voor geen tientje gerookt zou hebben.

„Is Azor jarig?” En hij gaf het oude creatuur een kneep. „Leeskrans”, fluisterde Geertruida geheimzinnig.

Dolf bleef er voor thuis.

De overigen, vooral de heeren, waren eerst een beetje gegeneerd. Intellectueel te leven was heel goed, maar ze wilden er niet op aangekeken worden. Doch Dolf was heel ernstig. Hij vroeg beleefd of hij de séance mocht bijwonen, later kon hij dan met de heeren nog even naar de soos gaan. Dat gaf den doorslag; anders moesten de heeren direct mee naar huis, maar met Dolfje mocht alles.

Dolf was één en al aandacht en hij hoorde het murmelen van den dikken heer van Putgem aan en ook luisterde hij naar Overste Paddebiel, die Shakespeare las alsof het louter legerorders waren. En mevrouw van Putgem sloeg regels over en raakte in de war en zeide dan „he gut” en „och neen” en las opnieuw en juffrouw Paddebiel keek met groote oogen en dommelde langzaam in en Tante Geertruida schonk wijn en presenteerde sigaartjes en breide kousen voor de armen.

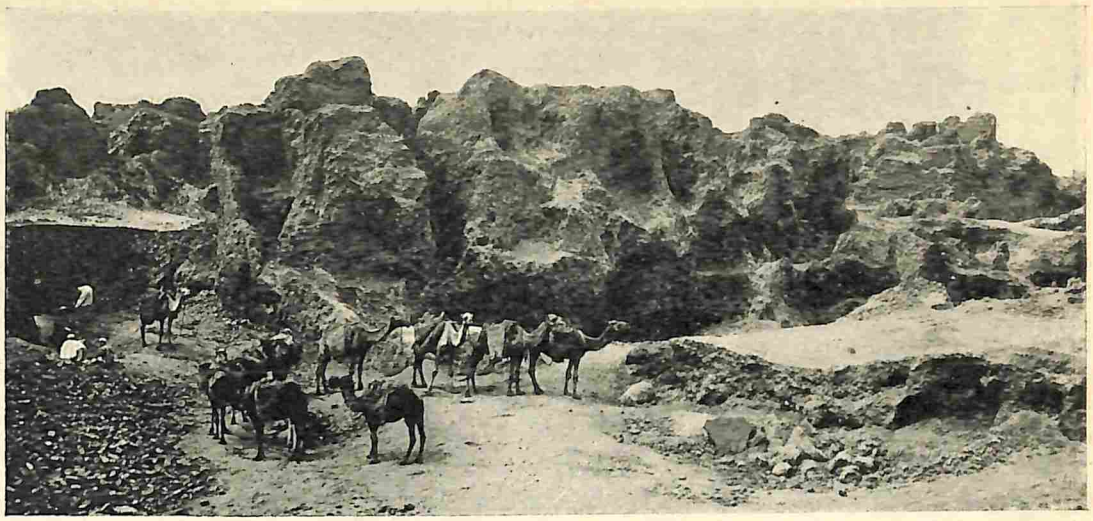
Toen de plechtigheid geëindigd was en de heeren droge keelen hadden en roode hoofden, en juffrouw Paddebiel den toestand eener somnambule zeer nabij was, zei Adolf, de jonge en overmoedige eerste-jaars: „Shakespeare is niet onaardig, maar wel een beetje taai, vinden jullie ook niet?”

Jullie, noemde hij hen in de intimiteit van het glas wijn en de sigaartjes. Op de soos na het vijfde biertje en den tachtigsten carambole noemde hij den wethouder zelfs: „Put” en den overste: „Pad”.

De leeskrans en vooral de dames verdedigden Shakespeare met warmte. Hij was klassiek en hij was van alle tijden en tante Geertruida zei „Romeo en Julia” en er klonk een traan in haar stem.

Maar Dolf was onverbiddelijk.

„Het is een ouwe pruik”, zei hij, „lees eens wat moderne Fran-

DE NIJLREIS. ROTSWONINGEN VAN DEN BISJARIN-STAM IN OPPER-EGYPTE.

schen; hier”, en hij sloeg op het gele bandje, „lees zoo iets eens met de leeskrans, daar word je warm en koud van en daar slaap je niet bij in!”

Hij bladerde in *Le Journal d'une femme de chambre*. Hij was op dien gelukkigen leeftijd dat een jongen zich verbeeldt zijn lectuur met zorg te kiezen en hij wilde de oude leeskrans doen deelen in de zegeningen van zijn ontwikkeling. Hij noemde eens een scène, lichtte hier en daar een tipje op van den sluier, sloeg weer een paar bladzijden om, lachte dan even geheimzinnig, klakte eens met de tong en stak eindelijk het boek in zijn jaszak. Daarna gingen de heeren hun welverdiend partijtje biljard spelen op het soosje.

Pad en Put, beiden dik en blazend in hun hemdsmouwen, speelden aandachtig en zwijgend hun eerste series en daarna zeiden ze ineens en bijna tegelijk:

„Zeg Dolf, dat boek. . . . .”

Dolf lachte tartend en boog zich diep over het biljard en zaagde wel een halve minuut en maakte toen een prachtigen trekbal.

„Wat is er?”

„Laten we ophouden met biljarten, dan drinken we nog een fleschje wijn. Iedereen is weg”, zei van Putgem die zeer de openbaarheid vreesde. Ze dronken het fleschje en Put en Pad vroegen en informeerden, en Dolf moest voorlezen en dan zeiden ze: Wat, wat? Niet zoo gauw! Laat eens kijken? Want dat moderne Fransch na zooveel jaren, dat gaf kleine moeilijkheden. De overste en de wethouder kwamen laat thuis dien avond en ze gevoelden zich erg jong.

Dolf reisde verder. Maar in die week na zijn vertrek kreeg de boekhandelaar in het kleine stadje vier zonderlinge bestellingen.

Eerst kwam overste Paddebiel en hij keek den boekhandelaar aan alsof hij met hem vechten wilde:

„Het is een Fransch boek van een Kamermeid en Mierboo heeft het geschreven. Kan ik het gauw hebben, als je het vandaag nog bestelt?”

Later kwam wethouder van Putgem. Hij had den titel en den naam van den schrijver op een bierviltje van de soos geschreven:

„Stuur het aan mijn adres en zet er op: privé of: persoonlijk; vooral privé of persoonlijk!”

Mevrouw van Putgem zeide: „Zet er vooral op: Aan Mevrouw van Putgem. Ik wil het lezen; we mogen wel eens wat meer van het zieleleven van onze boojen weten, wij intellectueelen.”

Juffrouw Paddebiel kwam aan het einde van de week en deed zeer afwezig: „Het is een Fransch boek” fluisterde zij den boekhandelaar in het oor, „en het wordt vreeselijk veel gelezen. . . .”

„Ja, ja, juffrouw Paddebiel, ik weet het al: le journal d'une femme de chambre”.

„Juist, juist”; ze kreeg er een kleur van.

Maar Dolf kreeg vijf en twintig gulden van Tante Geertruida, want Tante Geertruida kreeg het boek van Dolf te leen.

Donderdagavond op de leeskrans lezen ze nog altijd Shakespeare.

E. VAN LIDTH DE JEUDE.

Ontvangen Boeken.

Gedenkboek der Xe Groote keuring der Nederl. Maatschappij voor Tuinbouw en plantkunde in het Concertgebouw te Amsterdam, 25—29 Sept. 1918.

Een mooie herinnering aan de groote keuring te Amsterdam, die het Concertgebouw tot een toovertuin maakte. Een belangrijk gedeelte van het gedenkboek wordt ingenomen door fraaie afbeeldingen van de voornaamste inzendingen. Jammer dat zij in koperdiepdruk zijn uitgevoerd; dit procédé schijnt nog altijd vrienden te hebben. —

Union prijscourant 1919. Firma B. J. van den Berg, Demersvaart. Een smaakvol uitgevoerde prijscourant van de Union-rijwielen, waarvan de fabricage wordt voortgezet, niet-tegenstaande de moeilijkheden met het verkrijgen der noodige grondstoffen. —

Foto C. Steenberg.

HET BORDES VAN HET STADHUIS TE HULST MET DE WAPENSTEENEN UIT DEN VROEGEREN KERKTOREN.

HULST (ZEEUWSCH-VLAANDEREN).

„Hulst, Gij oude, sterke veste,
 „Stedeke van Eeuwen heer,
 „Gij weerstondt 't geweld der waat'ren
 „En der legers van weleer.
 „Ja, hoevaak dan ook gevallen
 „Onder 's vijands overmacht;
 „Gij verhieft U, onverwonnen,
 „Steeds weer met verjongde kracht!
 „Waar Kroniek Uw roem verkondigt,
 „Hulst — gekroonde oude stad!
 „Wenschen wij dat Uw bevolking
 „Eens terugvindt, wat zij had.”

zoo luidt de opdracht van de „Korte Kroniek van de stad Hulst,”
 bijeen verzameld uit verschillende Historische bronnen door
 den schrijver dezer regelen.

Reeds in de tiende Eeuw stond Hulst bekend als eene Villa
 rondom een sterken burcht gebouwd: Castrum Hulust.

Het stadje, dat tusschen de drie- en vierduizend inwoners
 telt, is nog omringd door grachten en met boomen beplante
 wallen, waardoor een drietal poorten, n. l. de Gentsche, de
 Dubbele, en de Bagijnepoort toegang tot de stad verleen.

De Gentsche poort dateert van den jare 1468, de Bagijnepoort
 van 1471 — herbouwd in 1704 — en de Dubbele poort van
 1506. 't Zijn als 't ware hooge een weinig kromloopende
 tunnels onder de nog hoogere wallen.

Deze wallen, met vele forsche bastions, en met hoog
 geboomt beplant, sluiten de stad geheel in, zoo dat deze
 als in een dal ligt. Zij vormen een hoogst aangename
 wandelweg met uitzicht over de gansche omgeving en in
 de stad. Op eenigen afstand van de stad is er van Hulst
 niets te zien dan een hooge boomgroep en de Kerk met
 zijn gothieken toren, die boven alles uitsteekt.

De aanzienlijke buitenwerken zijn reeds sedert a. 1820
 gesloopt en in vruchtbare moestuinen omgezet. Maar ook
 reeds na de inlijving van Hulst bij Frankrijk liet men
 de sterke vestingwerken vervallen, en werden de
 militaire barakken en tuighuizen, magazijnen en vele
 andere schoone gebouwen verkocht of afgebroken.

Ook de gemeenschap van de stad met de Schelde,
 waarlangs bij gelegenheid van een beleg van Hulst a.
 1596 door Aartshertog Albertus, met een leger van
 40.000 man, Prins Maurits met elf oorlogsschepen
 de stad binnenviel en ammunitie en 1500 man
 hulptroepen ontscheepte, — werd sedert door
 verzanding en

verwaarloozing van de haven en de vaargeul voor
 goed afgesloten. Die vroegere breede vaargeul is
 sinds herschapschap in vruchtbaar bouwland; en
 Hulst ligt thans op een afstand van twee uur
 van de Schelde, afgesloten van alle waterverkeer.

De stad Hulst heeft over het algemeen een
 vriendelijk aanzien. De groote met hooge
 kastanjeboomen beplante markt, aan de eene
 zijde waarvan het stadhuis staat, en daartegenover
 de hooge Gothische Kathedraal, omgeven door
 een ruimen weelderigen tuin, met de zich
 daarbij aansluitende Houtmarkt, geven
 meer een grootstedeschen indruk, dan men
 anders in zoo'n klein stadje van nog geen
 4000 inwoners zou verwachten.

Het stadhuis, tijdens de inlandsche
 beroerten in Vlaanderen a. 1453 door die van
 Brugge en Gent, tegelijk met de stad verwoest
 en verbrand, werd a. 1455 herbouwd in den
 tegenwoordigen staat. Het geheele gebouw,
 als ook de vrij hooge toren, is opgetrokken
 uit grauw Arduin, evenals ook de er tegenover
 staande Gothische Kathedraal, met een 87
 meter hoogen toren in het kruis.

a. 1485 werd dit stadhuis echter door de
 eigen burgerij in brand gestoken. De
 Gentenaren hadden het n. l. na een onverwachten
 inval onder aanvoering van zekeren Robert
 de Lange in bezit genomen, nadat hij en de
 zijnen door de toegestroomde Hulstnaren in
 de straten waren verslagen. Het overblijfsel
 der Gentsche bende kwam daarbij in de
 vlammen om. Geen enkele Gentenaar kwam
 terug in zijn eigen vaderstad. Eerst a. 1539
 werd het stadhuis geheel hersteld en ook de
 toren voltooid. Boven den tweeden omgang
 verhief zich een sierlijke spits, waarop een
 vergulde adelaar en keizerlijke kroon, aan
 Hulst verleend door Keizer Maximiliaan van
 Oostenrijk, die Hulst meermalen heeft
 bezocht en met verschillende voorrechten
 heeft bedeeld.

Toen Hulst bij Frankrijk werd ingelijfd
 hebben de Franschen dezen toren afgebroken
 tot aan den eersten ommegang. Het uurwerk
 en de klok werden verkocht en het plat werd
 ingericht tot uitzichttoren.

De tegenwoordige drie-koepelige toren
 dateert van lateren datum, maar prijkt toch
 nog met de vergulde adelaar.

Het meest belangrijke gedeelte van het
 gebouw is de hooge pui, waarin drie groote
 steenen zijn gemetseld, die vroeger be-
 hoorden aan den kerktoren, maar toen deze,
 door den bliksem getroffen, was uitgebrand,
 daar niet meer konden worden aangebracht.
 Een van die steenen toont het stadswapen
 van Hulst, kransd door Hulstebleden en
 takken. (Zie de afb. hierboven).

De trouwzaal, vergaderzaal tevens, is
 wel een bezoek waard. Men vindt daar een
 groot schilderstuk, voorstellende de stad

Hulst anno 1628. Het is van de hand van den beroemden Cornelis de Vos, portret- en historie-schilder, en door dezen aan de stad vereerd. Verder een levensgroot portret van Prins Frederik Hendrik; en verder portretten (borstbeelden) van Prins Maurits, Philips Willem, Graaf van Buren, Prins van Oranje, Aartshertog Albert van Oostenrijk, Prins Willem II zoon van Frederik Hendrik, en nog enkele meer.

In de Secretarie hangt ook een oud schilderstuk van een onbekenden meester, voorstellende den martelaar St. Sebastiaan, naakt, gebonden aan een boom en daar ter dood gebracht anno 268 na Chr.

Het merkwaardigste gebouw van Hulst is de groote, hooge, in zuiver gothischen stijl gebouwde kerk (afgebeeld op de volgende bladzijde), die als 't ware het geheele stadje beheerscht. Zij staat aan het marktplein, te midden van een fraaien, weelderigen tuin met hoog geboomte en vele bloem- en rozenperken, en mag met recht een der prachtigste kerken van heel Nederland genoemd worden, een der oudste tevens, daar zij reeds dateert van voor het jaar 1270.

De steen, waarvan deze kerk, gewijd aan den H. Willebrord, den stichter van de eerste Christen-Gemeente te Hulst, is opgetrokken, is enkel grauw arduin, evenals de toren. Zij is een kruiskerk, rustende met hare bogen, die alle keurig net en naar de oude bouwkunst uit malkander rijzen, op zeer veel groote en kleinere pilaren.

De hooge toren is opgetrokken midden uit het kruis der kerk op vier kolossale pilaren, en verdeelt als 't ware de kerk inwendig in twee-deelen, waarvan het 5 schippige koorreinde aan de R. Cath. Gemeente, het westelijk gedeelte der kerk, de z. g. preekkerk, aan de Prot. Gemeente behoort. De afscheiding is gevormd door twee van de vier geweldige pilaren van den toren, waarvan de hooge bogen dichtgemetseld zijn met dubbele muren, opgevuld met turf, zoodat men elkander niet hindert en zelfs het geluid van het zware orgel in de Protestantische kerk niet doordringt in het R. Cath. gedeelte. Tot viermaal toe is de toren, die vroeger in renaissance-stijl gebouwd was, door den bliksem getroffen en uitgebouwd, n. l. in de jaren 1468, 1562, 1663 en de laatste maal a. 1876. Ook in de jaren 1909 en 1910 werd de toren, nu van goede bliksemafleiders voorzien, door het hemelvuur getroffen, doch beide malen zonder brand te veroorzaken of zelfs veel schade te doen.

De laatste torenbrand a. 1876 was echter nog al noodlottig. In den nacht van 31 Aug. sloeg de bliksem in den toren, die toen tot den eersten omgang uitbrandde. Uurwerk, klokkenspel en klokken versmolten in den geweldigen gloed, terwijl ook het geheele dak van de R. Cath. kerk en van den zuideringang daarvan in vlammen opging.

Treffend was onder anderen het oogenblik, toen te midden der hoog uitslaande vlammen het klokkenspel begon te spelen, een aandoenlijke zwanenzang, totdat langzamerhand de eene toon na den anderen klonk en eindelijk alles zweeg, versmeltend in den fel laaienden vuurgloed. Het zware ijzeren kruis stortte gloeiend neer op het bovendak van de Prot. Kerk, zonder echter brand te veroorzaken.

Toen het R. Cath. gedeelte van de kerk in volle vlam stond, vroeg een Protestantisch burger aan een naast hem staanden Catholiek:

„Wat zoudt gij gezegd hebben, wanneer ons deel van de kerk dat lot eens getroffen had?”

„Och!” — antwoordde deze schouderophalend, — „de duivel zal toch zijn eigen kot niet in brand steken.” —

Maakt het inwendige van de Prot. Kerk een hoogst aangename opwekkende indruk, geheel gewit en helder verlicht door zijn 26 groote ramen, — ook het koorreinde, het R. Cath. gedeelte, is wel een kijkje waard. Muren en gewelven zijn geheel beschilderd, behalve de pilaren en onderkanten van de fraaie bogen, waarvan de arduinsteen gelukkig onaangeroerd gebleven is. Men vindt er aan het uiterste koorreinde achter het fraaie altaar vijf kleine kapellen, en drie kunstig gesneden biechtstoelen. Van de 22 ramen zijn er 14 fraai beschilderd.

In het gemeubeld gedeelte van de z. g. Preek- of voorkerk, bij de Protestanten in gebruik, is alles van eikenhout, ten deele met fijn Vlaamsch snijwerk. Vooral de spreekstoel en het orgel zijn van bijzonder fijn eikenhout snijwerk. Jammer genoeg, dat alles met de verkwast half bedorven is. Buiten het gemeubeld gedeelte is de ruimte nog zoo groot, dat minstens een 2000 man er in 't gelid kunnen worden opgesteld. In 1914 hebben we ruim 2000 Belgische geïnterneerde soldaten daar op een groot strooleger een slaapplek bereid, en nog een 300 man boven op de zoldering van het middenschip, terwijl nog een 60 tal burgers, mannen, vrouwen en kinderen

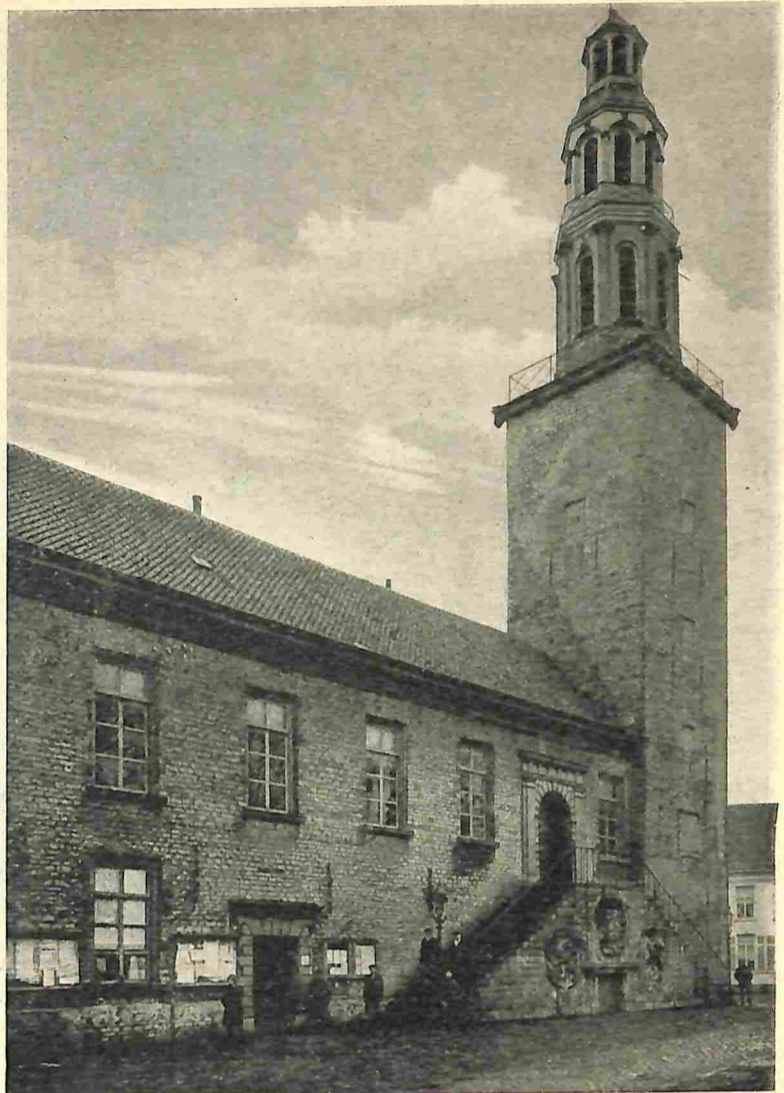

Foto C. Steenbergh.

HET STADHUIS TE HULST.

een strooligplaats vonden in de ruime hooggewelfde Prot. consistoriekamer.

In dit deel der kerk zijn merkwaardige grafsteenen, waarvan een het graf dekt van Cornelis Jansenius, den vader van den beroemden Bisschop Cornelis Jansenius, Bisschop van Yperen,

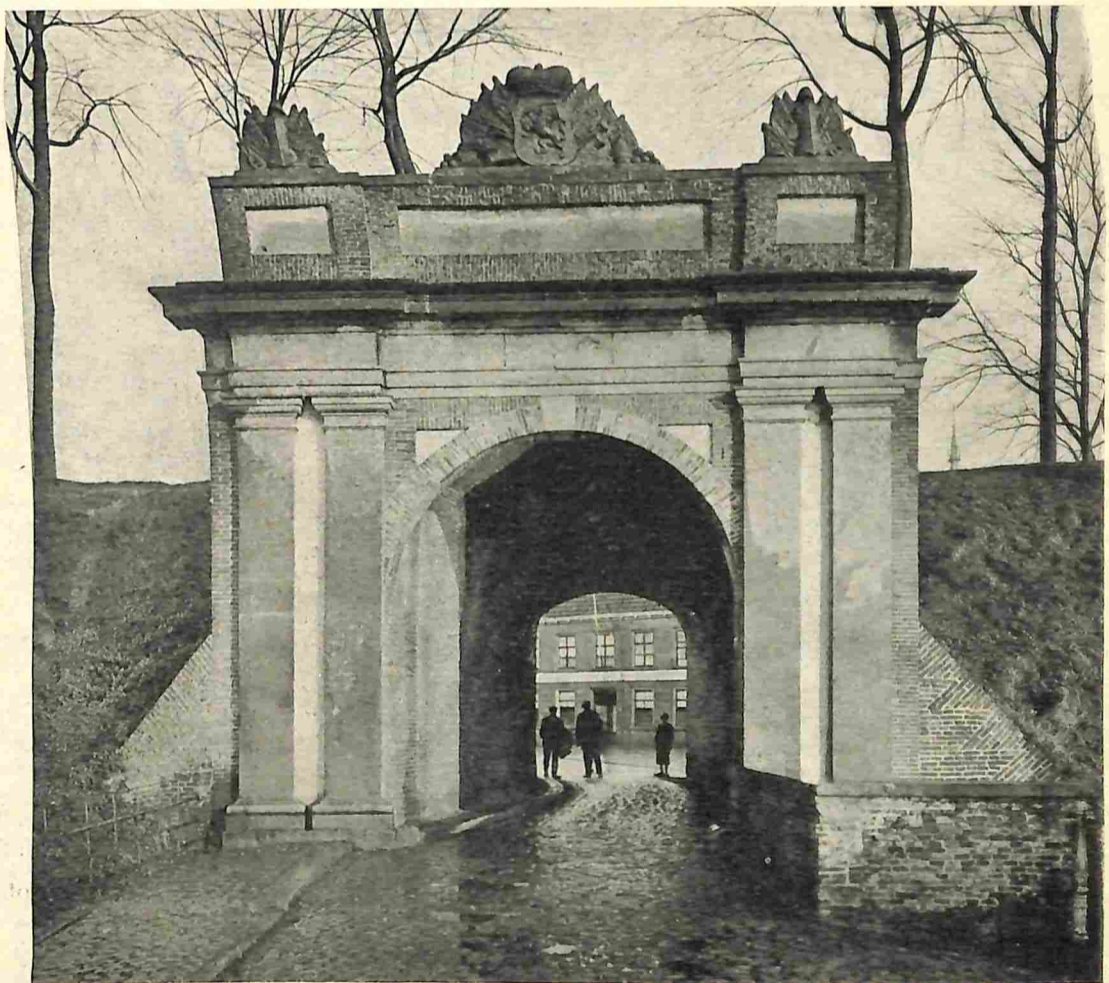

Foto C. Steenbergh.

DE GENTSCH E POORT TE HULST.

DE TWEE ANDERE POORTEN VAN HULST ZIJN EENVOUDIGER; ZIJ MISSEN DE TROFEEËN EN WAPENS, DIE OP DE GENTSCH E POORT PRIJKEN.

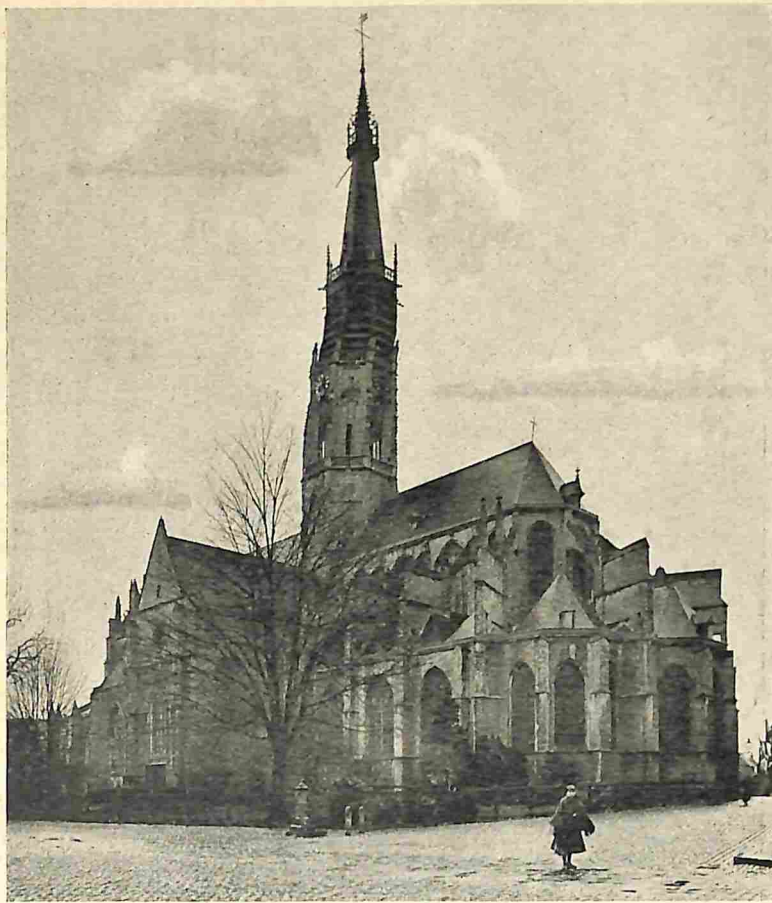

Foto C. S. eenbergh

DE ST. WILLEBRORDSKERK TE HULST, WAARVAN HET SCHIP DOOR DE NED. HERV. GEMEENTE, DE KRUISBEUK EN HET KOOR DOOR DE ROOMSCH-KATHOLIEKEN GEBRUIKT WORDT.

stichter van het Oud-Catholicisme, chirurgijn-barbier, te herkennen aan schaar en mes op den steen.

Hulst herbergde in de werkelijk bange dagen van einde 1914 ruim 85.000 Belgische vluchtelingen, waaronder 32.000 geïnterneerde Belgische soldaten.

Wij hier in Hulst maken ons volstrekt niet angstig voor het geschetter over Belgische annexatie in lustige courantjes, zich rugsteunende in hun gekrijsch over Belgische rechten op Z. Vlaanderen, op Frankrijk. „Ze loopen gauw genoeg terug naar hun landje, wanneer wij hun hier maar onze bajonnetten voorhouden!” zegt de volkstem op straat.

Wij kunnen het hier anders altijd heel goed met de Belgen schikken. Zelfs zit de oorspronkelijke „*los en liber*”-geest van het Belgische volk, hun van nature aangeboren, ook vrij wel in de oer-bevolking van Hulst. Men heeft hier veel op met optochten door de stad, voorafgegaan en gevolgd door een op de marschmuziek dansende volksmenigte van jongelui en kinderen, en denkt dan aan geen kwaad en maakt pret.

De verhouding tusschen Protestanten, (verre in de minderheid, 160 tegenover 4000 R. Cath.) is dan gelukkig ook, gezwegen dan over enkele godsdiensthaters, vrij goed.

Nu nog iets over de verdeling van de kerk van Hulst tusschen de Prot. en de R. Cath. Gemeenten.

Na de verovering van Staats-Vlaanderen door Frankrijk a. 1794 werd bij het vredesverdrag den 16 Mei 1795 gesloten — tusschen Frankrijk en de Bataafsche Republiek, Staats-Vlaanderen aan Frankrijk afgestaan en bleef het bij Frankrijk ingelijfd, daaraan verbonden tot in het jaar 1814.

Een eerste gevolg voor Hulst van deze geweldadige inlijving bij Frankrijk was, dat vele Prot. Families, die geen Fransche onderdanen wilden zijn, evenals de bezetting van de Bataafsche Republiek met Pak en zak van hier vertrokken. Daarvoor in de plaats kwam een Fransche bezetting en tal van R. Cath. Families zich hier vestigen.

Een tweede gevolg dezer inlijving bij een anderen Staat was: de tractementen door de Bataafsche Republiek aan de drie Predikanten te Hulst toegekend, werden natuurlijk ingetrokken. Ze hadden geen inkomsten meer; en ook de kerkelijke goederen brachten in dien troebelen tijd te weinig op, dan dat men daarmee in dien nood kon voorzien. 't Waren alzoo heel zorgelijke tijden voor de Ned. Herv. Gemeente te Hulst.

Gelukkig werden al spoedig twee van hare Predikanten naar elders beroepen. Alleen Ds. Leendert Geene, Jur. Utr. Doctor, een man waaraan de Prot. Gem veel te danken heeft, bleef, en werd gesteund door de goede, offerwillige Gemeente. Intusschen waren nieuwe zorgen de Prot. Gemeente te Hulst komen overvallen. Anno 1806 n. l. schreef Keizer Napoleon I een brief aan kerkeraad en kerkbestuur van de Prot. Gem. te Hulst en vroeg dezen in beleefde termen, om een deel van de Willebrordus kerk, die toch te groot was voor de verkleinde Prot. Gemeente, bereid-

willig af te staan aan de R. Cath. Parochie te Hulst, wier kapel aan de Vischmarkt te klein was geworden voor hare godsdienst-oefeningen; en eveneens om de kerkelijke en diaconale goederen in twee gelijke helften tusschen de Protest. en R. Cath. Gemeente te verdeelen.

Men begreep van Protestantsche zijde zeer goed, dat dit beleefde verzoek van den almachtigen Keizer was op te vatten als een onverbidde bevel; en om zich te hoeden voor erger werd de verdeling van het gebouw dan ook doorgevoerd, waarbij de Protestanten van het gebouw dan ook doorgevoerd, waarbij de Protestanten van de z. g. Preekkerk en de consistoriekamer behielden met de daaraan grenzende gedeelten van het vroegere kerkhof, terwijl het overige gedeelte aan de R. Catholiekten werd toegedeeld. De drie bogen, die onder den toren en die van de beide zijdschepen, werden dichtgemetseld met dubbele muren en opgevuld met turf, zoodat men elkander wederzijdsch niet kon hinderen. Ook de kerkelijke en diaconale goederen werden voor de helft aan de R. Cath. Parochie afgestaan.

■ Gelukkig bracht deze verdeling van kerk en kerkelijke en diaconale goederen geen verbitterde of zelfs onaangename verhouding tusschen Protestanten en R. Catholiekten te weeg. Men leefde als volgelingen van denzelfden Heer en Heiland in vriendschappelijke geest bijeen, en hield voortaan zijne eerediensten onder hetzelfde dak en bij overeenkomst op dezelfde uren, terwijl de R. Cath. Gemeente de verplichting op zich nam tot het doen luiden der klok voor de bijeenroeping der Gemeenten ter godsdienst-oefeningen.

Zoo is het nog en Protestanten en Roomsche Catholiekten leven hier in vrede.

De afb. op de volgende bladzijde geeft een beeld, van de achterzijde gezien, van de oude Refugie van de Abdy van Duinen in de Steenstraat tegenover het in 1655 herbouwde Landthuys. Het is thans herschapen in een gewoon burgerwoonhuis, terwijl op het Landshuis de Kon. Marechaussee is gehuisvest en het Kantongerecht. 't Zijn beide nog de oudste gebouwen van eenige beteekenis hier in Hulst, uitgezonderd Kerk en Stadhuis.

Er bestonden vroeger nog twee andere refugies binnen de wallen van Hulst, n.l. de refugie van de Abdy van Baudeloo, naast het Stadhuis, en de refugie van de Abdij van Cambron, in de Overdamstraat; maar van die beide is geen spoor meer over.

Het Landshuis was voorheen de vergaderplaats der regeering van Hulster Ambacht. Het werd anno 1655 geheel nieuw opgetrokken op de oude fundamenten.

Het schoorsteenstuk in de zaal van het Kantongerecht is anno 1663 geschilderd door den beroemden Jacob Jordaens en werd door hem aan de stad vereerd. Het stelt het beeld der gerechtigheid voor.

Hulst, Jan. 1919.

L. M. DE BOER.

DE PELSJAGERS.

(23)

EEN VERHAAL UIT ATHABASCA

DOOR HULBERT FOOTNER.

HET gevaar verminderde met elken stap: toen zij de boomen bereikt hadden konden zij zich veilig achten. Zelfs als er nu alarm gemaakt werd, zou het lang duren voor ze hen vonden. Nesis leidde Ambrose nog steeds en liep thans snel voort, als of zij elken tak van het boschje kende. Ze sloeg de richting van de rivier eerst in, toen ze een langen afstand hadden afgelegd. Ze kwamen aan den waterkant ongeveer vijf honderd meter voorbij de tepees. Ambrose onderscheidde een kano onder de wilgen. In de kano lag alles wat ze beloofd had.

Hij duwde het vaartuigje in het water; Job sprong onmiddellijk op zijn oud plaatsje in den boeg.

„Je houdt veel van dien hond,” mompelde Nesis jaloersch.

„Hij is alles wat ik heb,” antwoordde Ambrose.

Haar hand zocht de zijne.

„Zeg me hoe ik gaan moet,” zei Ambrose haastig, een uitbarsting vrezend.

Nesis zuchtte diep. „Ik zal 't je zeggen,” zei ze treurig. „Ze zeggen, dat het vier dagen is naar de groote vallen. Twee dagen in kalm water, daarna komen er veel gevaarlijke versnellingen. Ze zeggen dat de vallen geen lawaai maken voor je er in bent. O, pas toch op!”

„Ik heb verstand van rivieren,” zei Ambrose.

„Ze zeggen, dat er onder water een hol is, waar de witte beenderen opgestapeld liggen,” zei ze weifelend. „Ze zeggen, dat mijn vader daar is. Ik ben bang dat je er ook heen gaat.”

„Ik zal wel oppassen,” zei hij luchtig. „Maak je niet ongerust.”

„Bij de vallen,” vervolgde ze treurig, „moet je landen aan de zijde tegenover de zon en je kano op je rug nemen. Er is een tamelijk goed pad. Drie mijlen. Daarna nog een dag naar het groote meer. Daar is een fort van de Compagnie.”

Als een eerlijk man was hij bevreesd op dit oogenblik vormelijke woorden te gebruiken om zijn dank uit te spreken, doch hij kon er niet over zwijgen.

„Hoe kan ik het je ooit vergelden?” mompelde hij.

Ze bracht haar warme hand voor zijn mond.

Toen hij op het punt was in de kano te stappen, zag Ambrose een pakje op den grond liggen, dat hij te voren niet had opgemerkt. „Wat is dat?” vroeg hij.

„Niets voor jou,” antwoordde ze vlug.

Om haar ontwijkenden toon stond hij er op het te hooren.

Lang weigerde ze het te zeggen, waardoor ze hem slechts versterkte in zijn besluit om het te weten te komen. Eindelijk zei ze zeer zacht: „Ik was eventjes dwaas. Ik dacht, misschien — misschien wil je mij meenemen.”

Ambrose's hart kromp ineen. Hartelijk legde hij zijn arm om haar heen.

„Arm kleintje,” fluisterde hij. „Dat kan ik niet.”

Zij worstelde om los te komen. „Best,” zei ze stijf. „Ik dacht ook niet, dat je mij mee zou nemen. Maar 't kon wezen.”

„Bij God!” zwoer Ambrose „als ik mijn moeilijkheden te boven kom, zal ik een middel vinden om jou uit de jouwe te helpen.”

„O, kom terug,” mompelde zij, aan zijn arm hangende.

„Tot ziens!” zeide hij.

„Wacht,” zei ze, hem vasthoudend. Ze hief haar gezicht op.

„Kus mij ééns, zooals blanken kussen.”

Hij kustte haar oprecht.

„Tot ziens,” fluisterde zij. „Ik zal altijd aan je denken. Tot ziens, Engelschman!”

Ambrose vertrok met een hart vol medelijden met het erbarmelijk kleine figuurtje, dat hij achterliet. Zijn onmacht om haar te helpen vergalde de vreugde van zijn ontsnapping. Het ergste was, dat hij onmogelijk de gevoelens, die ze voor hem had, kon beantwoorden — zelfs niet als Colina voor altijd voor hem verloren was. Haar ongelukkige liefde maakte het hem bijna onmogelijk haar te helpen. Toch had hij van die liefde geprofiteerd om te ontsnappen. Hij moest het een of ander middel vinden.

Het moet worden erkend, dat zijn stemming steeg met elk riemslag in het duistere water der rivier en met elk boschje wilgen, dat hij tusschen zichzelf en het gevaar liet. Nooit hadden zijn neusvleugels iets zoeters ingeademd dan den geur van het warme rivierwater in de koele lucht, noch hadden zijn oogen ooit iets vriendelijker aanschouwd dan de vroolijk fonkelende sterren. Wie noordwaarts vaart, mort niet. Eigenlijk kende hij Nesis nog maar twee dagen; ze was mooi en moedig, maar hij kon haar niet liefhebben, en dat was alles wat er van gezegd kon worden. Er waren zaken, welke hem nader aan het hart lagen dan het lot van een Indianenmeisje. Nu hij weer vrij was in zijn bewegingen werd het tijd voor hem om te overdenken, wat hij moest doen om uit de verwarde situatie te komen, waarin hij zich bevond. Nesis geraakte op den achtergrond.

Behoeftte aan slaap plaagde hem niet. De laatste twee weken had hij genoeg geslapen. Zijn armen hadden naar deze inspanning verlangd. Er stond een sterke stroom en de wilgen gingen met een mooie vaart voorbij. Hij schatte den afstand, dien hij tegen den morgen van het Kakisa-dorp verwijderd kon zijn, op veertig mijlen. Het aangename van het gevoel van vrijheid werd verhoogd door het avontuurlijke van zijn nachtelijken tocht op een onbekende rivier. De nacht heeft een vreemde aantrekkingskracht voor hen, die er gevoel voor hebben. Voor zoover Ambrose wist, was hij de eerste blanke, die de rivier bevoer. Deze rivier was geluidloos. De nacht was zoo stil, dat men zich kon verbeelden de sterren te hooren.

Soms brachten opdoemende eilandjes hem in verwarring omtrent de te volgen richting, doch door den riem boven water te houden liet hij de kano zelf den hoofdstroom kiezen. Hij had geen vrees voor verrassingen, welke na elke bocht in den stroom konden komen, want met de ervaring, die hij van rivieren had, kon hij elke verandering in de gelijkmatigheid van den stroom vooraf zien aan een wijziging in den aard der oevers.

„Net als vroeger, ouwe jongen!” zei hij tegen zijn stommen kameraad. Job's staart trommelde tegen den rand van de boot. Ambrose was overtuigd dat Job 's nachts opzettelijk met zijn staart bij een hard voorwerp ging liggen om zich verstaanbaar te kunnen maken.

„Deze nacht is de onze in elk geval, ouwe jongen!” zei Ambrose. „Laten we er van genieten, nu we kunnen. Het ergste komt nog.”

Job had dezen opgewekten toon sedert lang niet in zijns meesters stem gehoord. Hij kronkelde een weinig en jankte zacht in zijn verlangen om bij hem te komen. Doch Job wist wel, dat men 's nachts niet moest trachten zich in een kano te bewegen.

Te rechter tijd werd het mirakel van den dageraad aan de rivier voltrokken. De wereld kwam uit de duisternis te voorschijn — als een vrouw, bleek van het waken. Eerst begon de rij boomtoppen aan beide oevers zich zwart tegen de lucht af te teekenen, daarna kon men de boomen afzonderlijk onderscheiden. Vergezichten openden zich en ten slotte werden de kleuren zichtbaar. De omgeving was zoo koel en teer als die van een duiker op den bodem van de zee. Naarmate het licht sterker werd, was het alsof hij uit de diepte opsteeg naar de zon. De eerste duidelijke kleur was het verrassende groen van het gras in den modder aan den linkerkant; toen werd het warme bruin zichtbaar van de rivier zelf, waarop roomkleurige vlokken voortdrevon als kleine scheepjes. Ambrose zag hoe de wereld zich metamorfoseerde van een bleke non tot een blozende jonge vrouw.

Met het stijgen van de zon deed de behoefte aan slaap zich gevoelen. Hij had gedacht, dat hij nooit weer behoefte aan slaap zou hebben. De roerriem werd hem loodzwaar in de handen en het gapen maakte hem krachteloos. Hij kon zich nog geen slaap gunnen, doch hij besloot zijn falende krachten met brood en heete thee te versterken.

Hij landde bij een punt van steenen, maakte een vuur en hing

zijn koperen pot er boven. Het gezicht van al zijn voorraad deed hem plotseling aan Nesis denken en maakte hem ernstig. Hier was alles wat een reiziger noodig kon hebben, zelfs twee paar sandalen, die ze zonder twijfel zelf gemaakt had. „Hoe kan ik 't haar ooit vergelden,” dacht hij, slecht op zijn gemak.

Job liep als een dolle in de rondte om uitdrukking te geven aan zijn blijdschap over hun ontsnapping. Ambrose, die slaperig in het vuur zat te staren, werd plotseling opgeschrikt door een dringend geblaf van den hond. Opkijkende werd hij stijf van schrik bij het ontwaren van een kano, die uit de naaste bocht van de rivier te voorschijn kwam. Toen hij zich weer bewegen kon, greep hij instinctmatig naar zijn geweer. Doch er was slechts één gestalte — het was een vrouw — het was Nesis!

Ambrose liet het geweer los en sprong op. Hij vloekte binnensmonds. Hij staaarde naar de naderende boot, verlamd van ontsteltenis. Gedurende de weinige seconden, welke verliepen tusschen de ontdekking van de boot en het landen er van, drongen zich de bezwaren die ongetwijfeld na haar komst zouden ontstaan, zich met onverbiddelijke duidelijkheid aan zijn geest op. Zijn gezicht vertoonde woede.

Nesis, die aan wal stapte, kon hem niet aanzien. Ze hield den arm voor de oogen. „O, kijk me niet zoo woedend aan!” smeekte ze.

„God helpe ons!” mompelde Ambrose. „Wat moeten we beginnen?”

Ze zonk ineen aan zijn voeten. „Haat me niet of ik ga dood!” huilde zij.

Hij kon onmogelijk boos blijven op het hulpelooze kleine schepsel. Hij legde zijn hand op haar schouder. „Sta op,” zei hij met een zucht. „'t Is jouw schuld niet. De vraag is wat we moeten doen.”

Zij hief het hoofd op. „Ik ga met je,” fluisterde zij. „Ik zal je helpen in de stroomversnellingen. Ik zal brood voor je bakken. 's Nachts zal ik de wacht houden.”

Hij schudde het hoofd. „Je zult terug moeten,” zei hij streng.

„Neen, neen!” riep ze, de handen wringende. „Ik kan niet meer terug. Toen je gisteravond weg was, ben ik neergevallen. Ik dacht, dat ik dood ging. 't Spijt me, dat ik niet dood gegaan ben. Ik wou in de rivier springen — maar de geestelijke heeft gezegd, dat dat slecht is. Ik kan niet meer naar de tepee van Watusk gaan. Als hij me aanraakt zou ik hem vermoorden. Dat is ook slecht. Ik weet niet wat ik doen moet. Ik wil goed blijven, anders zie ik mijn vader later niet.”

Ambrose kreunde.

Ze dacht, dat hij op het punt stond toe te geven, ging naar hem toe en sloeg haar armen om hem heen. „Neem me mee,” vleide zij als een kind; „ik zal mijn best doen, Engelschman!”

Met beslistheid maakte Ambrose de smeekende armen los. „Dat mag niet,” zei hij, als tegen een kind; „we moeten denken aan wat ons te doen staat.”

„O, je haat mij,” huilde ze, zich afwendend.

Foto C. Steenbergh.

REFUGIE VAN DE ABDIJ VAN DUINEN IN DE
STEENSTRAAT TE HULST.

„Dat is onzin,” zei hij scherp. „Ik ben je vriend. Ik zal nooit vergeten wat je voor me gedaan hebt.”

Plotseling begon hij op en neer te loopen op de steenen, denkende aan wat hem te doen stond. „Kijk eens,” zei hij ten slotte, „ik moet je leed doen. Ik had het je eerder moeten zeggen, maar ik kon er mezelf niet toe brengen je leed te doen. Ik kan je niet liefhebben, zooals jij dat wilt. Ik heb een andere vrouw lief.”

Ze deinsde van hem terug met een opgeheven schouder alsof hij haar met een zweep bedreigd had. Op haar gezicht verscheen een leelijke trek. „Je hebt een blanke vrouw lief!” siste ze met grooten hartstocht. „Colina Gaviller! Ik weet het wel. Ik haat haar! Zij is een trotsche en slechte vrouw. Ze haat onze menschen.”

Er vlamde iets van bitteren triomf in Nesis' oogen op. Haar stem werd schel. „Jou haat ze ook! Altijd is ze slecht voor je geweest. Dat weet ik ook. Wat wil je met Colina Gaviller? Ben jij een hond, die voor haar zal gaan liggen en zich zal laten slaan?”

Ambrose's oogen begonnen onheilspellend te schitteren. „Houd op!” riep hij. „Je weet niet wat je zegt.”

Zijn blik maakte haar bevreesd. De uitbarsting van jaloezie bezonk tot een boos gemompel. „Ik haat haar! Ze is slecht voor de menschen. Ze wil ze laten verhongeren. Ze geeft meer om haar geel paard dan om een Indiaan.”

Ambrose zag, dat haar lip begon te trillen en haar oogen zich vulden, en gevoelde medelijden. „Schei er maar mee uit!” zei hij vriendelijk. „'t Is niet goed, dat wij ruzie maken.”

Plotseling brak ze in hevig schreien uit en, zich neerwerpend, verborg zij het gezicht in haar armen. Ambrose wist niets beter te doen, dan haar te laten begaan. Hij ging op een grooten steen zitten.

Eindelijk kroop ze naar hem toe; geheel onderworpen. „Engelschman, neem me mee,” fluisterde zij met opgeheven en gevouwen handen. Haar stem werd nog door snikken onderbroken. „Ik verwacht niet, dat je mij zult trouwen. Ik wil alleen je kleine bediende zijn. Als je me niet meer hebben wilt, zeg je maar: ga weg, en dan wacht ik wel tot je mij weer nodig hebt.”

Ambrose wendde zijn hoofd af. Hij had het altijd voor onmogelijk gehouden, dat een man zoo iets zou kunnen doormaken.

„Altijd, altijd zal ik voor je werken,” fluisterde zij. „Laat Colina Gaviller maar met je trouwen. Ze zal niets op mij tegen hebben. Ik denk, dat ze ook niets tegen dien kleinen hond heeft, waarvan je zoo veel houdt. Ik ben maar een gewoon rood meisje. Ze zal heelemaal niet aan mij denken!”

Ambrose lachte bitter om het beeld dat ze voor zijn geest opriep.

„Dat zou niet erg vlot gaan!” zeide hij. (Wordt vervolgd.)

Zeeuwsch-Vlaanderen— Zuid-Limburg.

Zoolang geen zekerheid bestaat, dat het annexatie-gevaar voor ons land is afgewend, stellen wij ieder, die nog iets met betrekking tot de bedreigde landstrecken te zeggen heeft, daartoe in dit rubriekje in de gelegenheid, mits hij korthed betrachte. Betuigingen van trouw aan Nederland kunnen evenwel nog slechts worden opgenomen, zoo zij op frissche, oorspronkelijke wijze worden geuit.

VERSCHIL IN TAALEIGEN TUSSEN ZEEUWSCH-VLAANDEREN (4 DISTR.) EN WEST-VLAANDEREN NEVENS OVEREENKOMST VAN HET ZUID-BEVOLKING MET HET ZEEUWSCH-VLAAMSCH.

Bij het nasnuffelen van papieren afkomstig van mijn oud-oom, den Heer H. Janssen, in leven predikant te Sint Anna ter Muyden, en vermaard als geschied- en taalkundige, vond ik een document met bovenstaand opschrift. Het lijkt mij niet onaardig, de inleiding hiervan over te nemen, omdat hier uit ten zeerste blijkt, dat er wel degelijk verschil bestaat tusschen Zeeuwsch-Vlaamingen en Belgen. En waar we hier te doen hebben met iemand, die een grondige studie gemaakt heeft op taalgebied mogen we er wel degelijk waarde aan hechten. Het artikel begint aldus:

„Opmerkelijk is het groote verschil in tongval, zoodra men de grenzen van het oude Staats-Vlaanderen heeft overschreden en den Belgischen grond betreedt. Men vindt dan niet alleen

eene andere godsdienst, andere kleeding, andere volksgebruiken en gewoonten, maar ook eene gansch andere taal; eene taal zóó zeer afwijkende van het staats-Vlaamsche dialect, dat de Zeeuw, die hier eene zusterspraak hoort, welke hij terstond herkent, waarmede hij zonder eenige moeite aldra is vertrouwd, ginds eene vreemde ontmoet, welke hem grootendeels onverstaaenbaar is. Dit verschil is te opmerkelijker, wijl deze beide taalvormen niet door zeeën of rivieren van elkaar gescheiden zijn, maar door eene onmerkbaar, denkbeeldige grenslijn, waar zij elkander dagelijks aanraken; welke grenslijn nogtans zóó scherp doorsnijdt, dat, indien de scheidpalen het er niet aanwezen, de eerst sprekende menschenstem het u verkondigen zou, dat gij uw vaderland hebt verlaten.... C. M. v. D. BROECKE.

* * *

EEN LIEDJE VAN ZEEUWSCH-VLAANDEREN.

Een stipje op de Wereldkaart
Is 't landje onzer woon.
Echt Zeeuwsch, dus Nederlandsch van aard,
En vol van Neêrlandsch schoon:
Het zware vee in malsche wei,
De knotwilg aan den kant,
Het Zeeuwsche graan op Zeeuwsche klei,
Het huis naar Zeeuwschen trant.

Dat landje aan den Scheldemonde,
Gevormd uit Zeeuwsche slijk,
Die zuiver Nederlandsche grond,
Omringd van duin en dijk,
Belaagd door zee en vreemd geweld,
Werd door der vaad'ren hand
Inschuts van Hollands leeuw gesteld,
Gesnoerd aan 't Moederland.

Aan Hollands leeuw, aan Neerlands vlag
Werd Zeeuwsche trouw gewijd,
En 't nakroost is van 't zelfde slag.
Zijn trouw verduurt den tijd!
Wij heffen hoog het Rood-Wit-Blaaw
Van 't vrije Nederland!
't Symbool van moed, geloof en trouw
Is ons in 't hart geplant.

Wij hebben vreemde pronk en praal
Van 't Neêrlandsch erf geweerd.
De Zeeuwsche tong spreekt Neêrlands taal,
Uit moeders mond geleerd.
Wij houden hoog dat dierbaar pand,
Zoo teer, — en toch vol kracht,
De taal van 't oude Nederland,
Gespierd enforsch — toch zacht.

Het stipje op de Wereldkaart,
Het landje onzer woon,
Zoo zuiver Nederlandsch van aard,
Zoo vol van Neêrlandsch schoon,
Dat landje zit aan Moeders hard
Als kind van 't groot gezin;
Is 't hoekje in Moeders harte waard,
En 't blijft er altoos in!

Aug. '17.

J. VREEKEN.

Verbetering. De woorden „zijn zoon en” in het vorig nummer op blz. 72, 2e kolom 4e regel van onderen, moeten vervallen.

Engelsche Boerensprekwoorden.

— Het gemis van water voelt men eerst als de put leeg raakt.

— Geen goede tafel waar de waard aan de deur pleegt te staan!

— Jongelui denken dat de ouden dwaas zijn, ouden weten dat de jongelui het zijn.

— Onkruid groeit snel.

— Stalsluiten is overbodig als het paard gestolen is.

— Men kan geen zijden beurs maken uit een varkensoor. (Boer blijft boer.)

— Vogels van dezelfde veeren zoeken elkaar.

— Oude vogels vangt men niet met kaf.

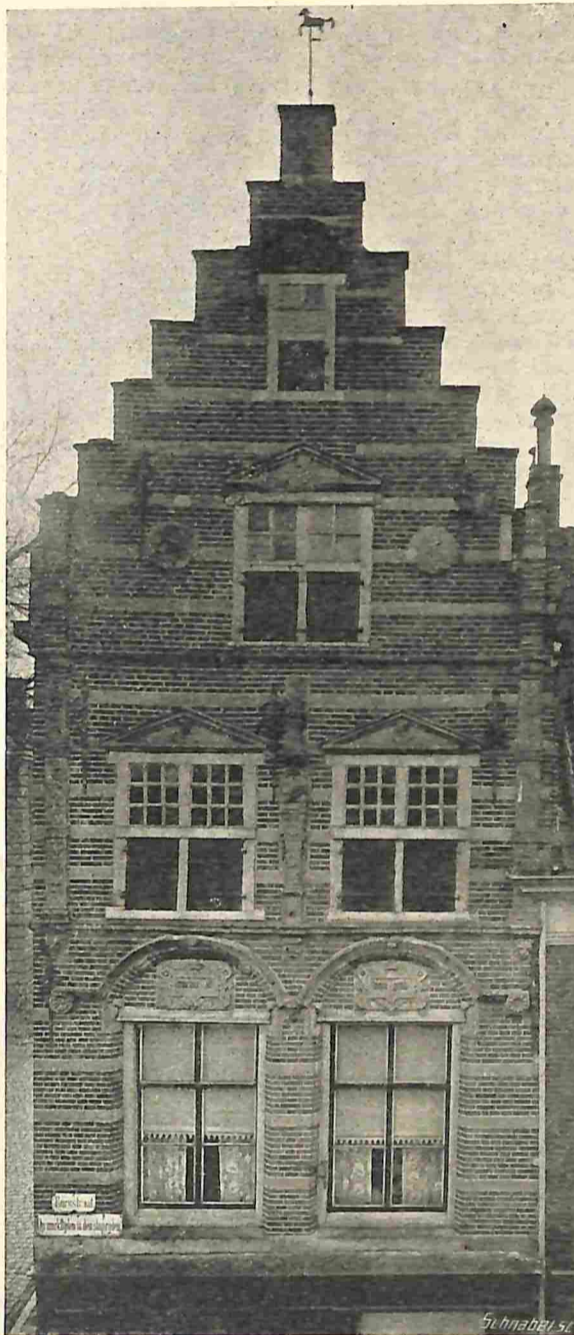
— Een jaar onkruid zaaien geeft zeven jaren onkruid.

— Een knipooje helpt evenveel als een knikje bij een blind paard.

— Slechts twee dingen komen zeker, de sterfdag en die van pachtbetalen.

— Je kunt een paard wel bij 't water brengen, maar drinken moet het zelf doen.

— De kraaien in een ander land zijn even zwart als bij ons. (Niet alles is er anders of beter.) G.

AANKOOP DER VEREENIGING „HEN-DRICK DE KEYSER”. BOVENGEDEELTE VAN DEN GEVEL VAN HET HUIS „T COEMT AL VAN GOD”, BURGSTRAAT HOEK KALKHAVEN TE GORINCHEM, DAG-TEEKENEND VAN 1563.

De winkelpui is modern en past slecht bij den gevel. Dit huis bezit, na het rijker versierde huis Bethlehem, het merkwaardigste geveltje van Gorinchem, dat evenwel herstel behoeft.